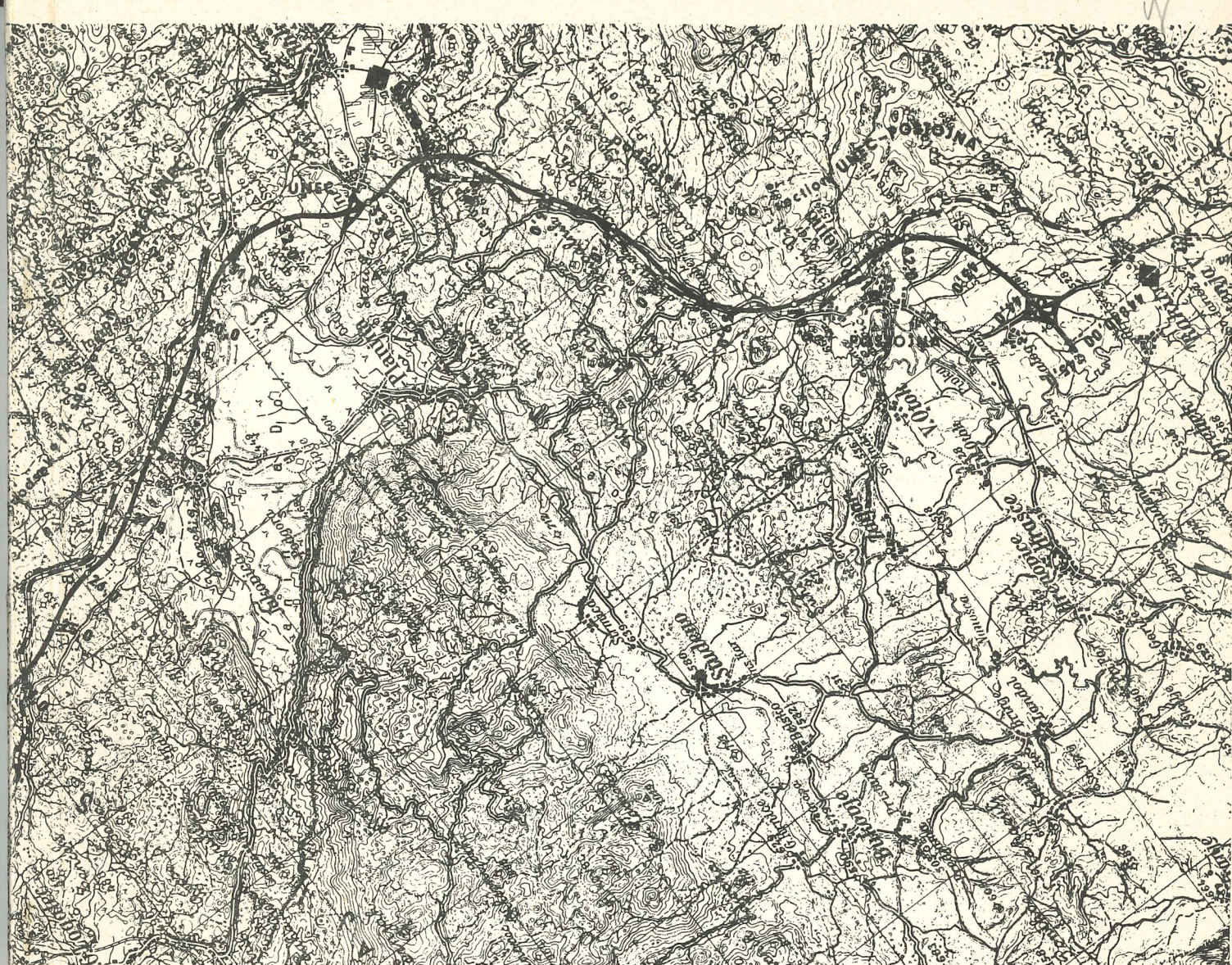
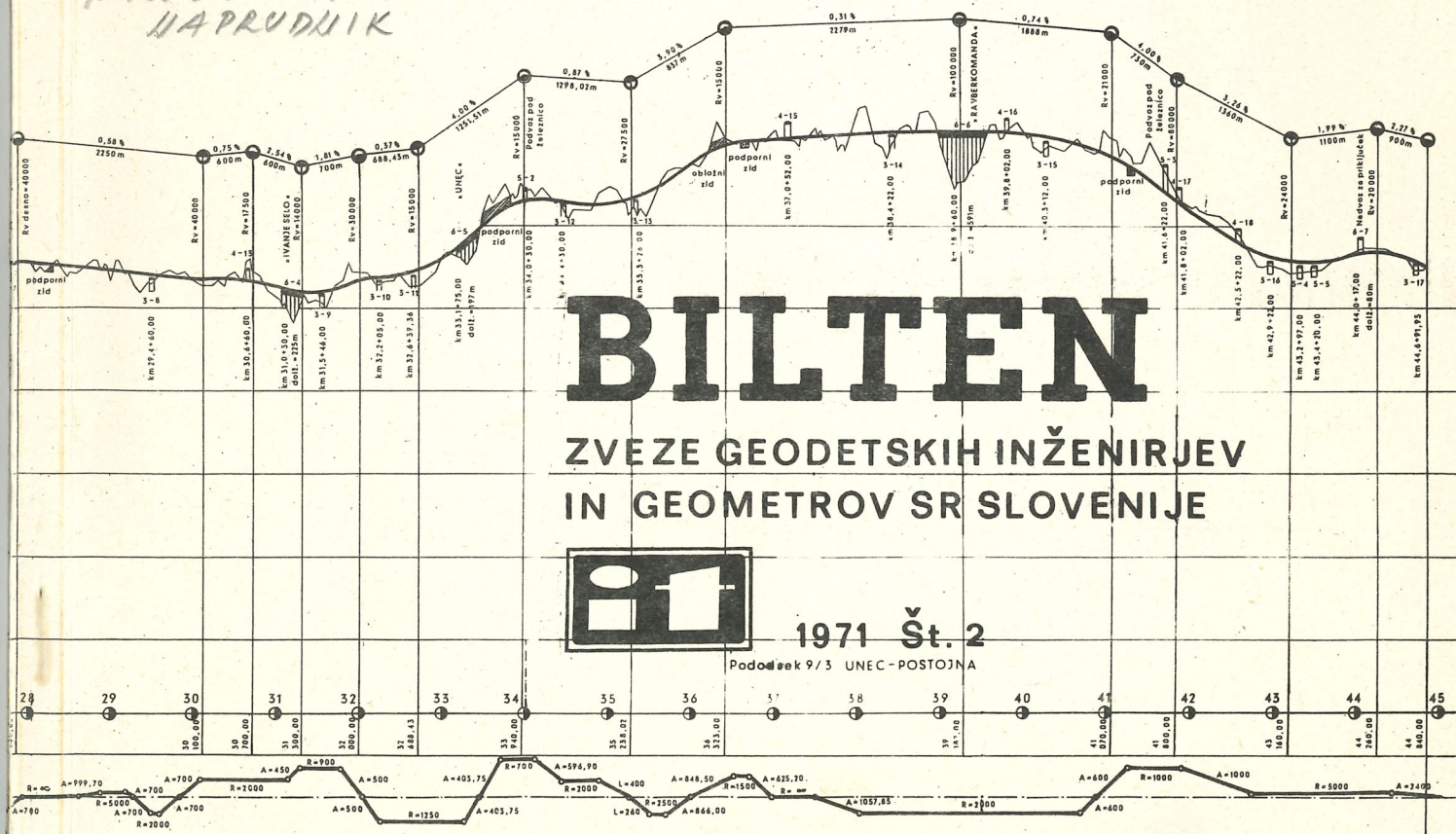

BIRDOVA REG. PL.
UAPRUDNIK

B I L T E N
ZVEZE GEODETSKIH INŽENIRJEV IN GEOMETROV SLOVENIJE

Leto 1971

Ljubljana, junija 1971

Številka 2

V s e b i n a	stran
1. Ivan Golorej: Zapisnik XI. seje sekretariata Zveze GIG Slovenije	1
2. Boris Kren: Teze za posvetovanje o znanstveno-raziskovalnem delu	5
3. Tomaž Banovec: Posvetovanje o vzdrževanju katastra in izmeritve v Ohridu	7
4. Tomaž Banovec: Reforma študija na FAGG	8
5. Bogdan Rihar: Sodobno projektiranje cest	9
6. Zorko Ukmar: Nekaj misli o nujnosti uvedbe novega sistema zemljiškega katastra v SR Sloveniji	11
7. Marijan Jelenc: Programiranje urbanizacije stanovanjskega na naselja in izvedba razlastitvenega postopka za realizacijo zazidalnega načrta	24
8. Branko Korošec: Franc Anton pl. Steinberg - zemljemerec, politik in kartograf	28

Izdala: Zveza geodetskih inženirjev in geometrov Slovenije

Uredniški odbor: Boris Kren, Franc Pakiž, Marjan Smrekar

Prispevke pošiljajte na naslov: Boris Kren, Geodetska uprava SRS
Ljubljana, Cankarjeva 5/III

Ivan Golorej

ZAPISNIK XI. SEJE SEKRETARIATA ZVEZE GIG SLOVENIJE

Seja je bila 6.5.1971 ob 19 uri v prostorih Ljubljanskega geodetskega biroja.

Navzoči: Za sekretariat Golorej, Banovec, Senčar, Svetik in Šivic.

Za Bilten Kren in za nadzorni odbor Smrekar in Vovk.

Zapisnik piše Tomaž Banovec

Predlagan je bil sledeč dnevni red:

1. Poročilo s posvetovanja v Ohridu,
2. Program dela za leto 1971,
3. Samoupravno sporazumevanje med geodetskimi organizacijami,
4. Razno.

Na predlagani dnevni red ni bilo pripomb.

1. Posvetovanje v Ohridu

Člani sekretariata so dobili poročilo s tega posvetovanja. Istočasno so na Inštitutu za geodezijo in fotogrametrijo hitro razmnožili resolucijo 4. razširjenega plenuma. Sekretariat je v zvezi z diskusijo na seji predsedstva Zveze GIG Jugoslavije ter z ozirom na najnovejša dogajanja sklenil da resolucijo pošljemo čim več stanovskim sorodno organiziranim organizacijam, političnim forumom, vsej službi, nekaterim posameznikom, ki poznajo problematiko geodetske službe, vsem jugoslovanskim zvezam GIG itd. Za razpošiljanje se zadolžita Golorej in Banovec. Poleg tega je treba pripraviti še ustrezne spremne dopise.

Sekretariat je odobril delovanje tov. Goloreja in Banovca na posvetovanju in na plenumu Zveze GIG Jugoslavije v Ohridu.

2. Program dela za leto 1971

Tudi za to točko so člani sekretariata dobili materiale v naprej.

- a. Wiesbaden. Razpis za potovanje kroži, prijav v večji količini pri Kompasu še ni. Pričakujemo, da bosta lahko šla na pot dva avtobusa. Poleg komercialnih vabil je potrebno, da bi posameznim samoupravnim organom, kjer so zaposleni geodeti poslali še posebno strokovno poročilo za obisk svetovnega kongresa. Za to zadolži sekretariat tov. Goloreja. Poleg tega je treba, da v zvezi s tem prevzamejo svoje dolžnosti predvideni vodje ekskurzije.

Sekretariat je ugotovil, da je s tako organizacijo potovanja v Wiesbaden svojemu namenu zadovoljil in da drugih oblik obiska tega kongresa ne bo pripravljala. V kolikor se posamezni ali skupine kolegov hočejo udeležiti kongresa na drug način, se lahko za to normalno sporazumejo izven zveze GIG.

b. Posvetovanje o kartografiji

V novembru bo v Beogradu posvetovanje o kartografiji (od 18. - 20. novembra). Deloma srbska Zveza GIG že ukrepa ter išče posamezne avtorje. Predlagamo, da tudi v tem primeru Slovenci organiziramo pisanje prispevkov, da bi tako ohranili ugled, ki smo ga dobili s prispevki v Ohridu. V zvezi s tem sekretariat predlaga, da bi sodelovali:

- Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo z tremi prispevki,
- Geodetski zavod SRS z dvema prispevkoma,
- Biro za regionalno prostorsko planiranje z enim prispevkom,
- FAGG z enim prispevkom.

Individualno pa bi lahko nastopili slušatelji tretje stopnje na FAGG ter ostali geodetski strokovnjaki. Tako bi maksimalno lahko pripravili do 10 referatov. Po zagotovilih predstavnikov citiranih delovnih organizacij je že danes možno ugotoviti, da imamo zagotovljenih že pet referatov. V kolikor bi Zveza GIG Srbije zahtevala imenovanja v redakcijski odbor za to posvetovanje je sekretariat sklenil, da v tem odboru sodelujejo za Slovenijo: Smrekar, Svetik in Golorej.

Poleg tega pričakujemo, da bo na posvetovanju prišlo do določenih predlogov v zvezi z osnovno državno karto, kar je bilo nakazano že na seji predsedništva Zveze GIG Jugoslavije na Ohridu. Zato predlagamo, da ustanovimo posebno delovno skupino, ki bi v zvezi z osnovno državno karto predlagala republiška stališča, zbrala vse mednarodne in domače izkušnje ter pripravila kolektiven referat. Potencialni sodelavci v tej skupini bi bili: Geodetska uprava SRS, Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo, Geodetski zavod SRS, ter posamezniki: Senčar, Čuček, Belec in Črnivec M. ml. Za realizacijo ideje se zadolži tov. Golorej.

c. Posvetovanje o znanstvenem in raziskovalnem delu za področje geodezije v SFRJ

Posvetovanje bo v decembru (8.12.1971) v Zagrebu. Iz Slovenije bi morali poslati tri referate, in sicer vsaj vse znanstveno raziskovalne ustanove. Te so:

- Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo Ljubljana,
- Raziskovalni inštitut Geodetskega zavoda SRS, Ljubljana
- Fakulteta za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo, Ljubljana.

Poleg tega bi lahko sodelovali tudi slušatelji III. stopnje FAGG.

Pred posvetovanjem bi se dogovorili o stališčih SR Slovenije za enostno reševanje te delikatne problematike. O organizaciji znanstvenega dela, o Jugoslovanskem inštitutu, o financiranju nalog s skupnih sredstev, o delitvi skupne dokumentacije itd. Ne nazadnje

je važen za tako delo tudi obstoj Geodetskega (jugoslovanskega) lista. Sekretariat predlaga, da bi v eventualno redakcijo stopil za Zvezo GIG Slovenije tov. Banovec.

- d. Letošnji geodetski dan bo 3. in 4. decembra. Istočasno smo dolžni pripraviti tudi redno letno skupščino, ker poteče mandat predsedništvu. Potrebno bo napisati ustrezna poročila ter animirati predavatelje za strokovni del posvetovanja. Sekretariat naj bi določil teme za posvetovanje. Zaradi nekaterih želja in potreb sekretariat predlaga, da bi na letošnjem geodetskem dnevu poslušali predvsem podrobnejšo tehnično razlago, kako si v realizaciji posebej za občinski nivo zamišljamo inventarizacijo prostora. Tako bi bilo osrednjo predavanje prirejeno prav na temo inventarizacije prostora oziroma na geodetsko dokumentacijo.
- e. Leta 1972 bo v jeseni 20 let od ustanovitve Zveze GIG Jugoslavije. Predlog je, da bi ob tej priliki izšla posebna slavnostna publikacija. Na posvetovanju v Ohridu sta Golorej in Banovec temu predlogu oporekala, ker je to deloma neprimerno zaradi težav, v katerih se na splošno nahaja geodetska publikacija (Geodetski list). Predlagala sta, da bi izdali posebno slavnostno številko Geodetskega lista. V kolikor bi do izida take publikacije vseeno prišlo, predlaga sekretariat, da to delo - redakcijo ter pismeni del za SR Slovenijo prevzame tov. Golorej. Sekretariat se strinja s stališčem Goloreja in Banovca v zvezi s tem.
- f. Ker je v letošnjem letu potekla mandatna doba predsedništvu Zveze GIG Jugoslavije, poleg tega pa stojimo pred težkimi in velikimi akcijami predvsem v zvezi z proslavo 20-letnice, je bilo na plenumu v Ohridu predlagano, da se mandat predsedništvu podaljša do redne slavnostne skupščine v letu 1972. V zvezi s tem je potrebno, da se izjasnijo za podaljšanje mandata do te dobe. Istočasno je treba pričakovati, da dobimo zapisnik seje predsedništva z Ohrida. Šele nato bi dali svojo izjavo.
- g. Posvetovanje o avtomatizaciji v geodeziji. Namesto posvetovanja o geodetski zakonodaji, ki naj bi bila prihodnje leto v Sloveniji, smo na seji predsedništva v Ohridu predlagali, da ga zamenjamo z posvetovanjem z naslovom POSVETOVANJE O AVTOMATIZACIJI V GEODEZIJI. Razlogi so predvsem v neurejenih razmerah na področju zakonodaje. Predsedništvo Saveza GIG Jugoslavije se je s tem strinjalo in tako predlagalo, da bi spomladi, mogoče tudi jeseni 1972 organizirali tako posvetovanje. Zaradi tega je potrebno, da začnemo pisati naslove posameznih poglavij, organizacijske priprave, iskati pokrovitelje, iskati lokacijo itd. Poleg tega je nujno, da se najmanj eden iz sekretariata udeleži posvetovanja v Sofiji, ki bo v mesecu juniju (Mednarodni kongres avtomatizacije v geodeziji).

V zvezi s tem sekretariat predlaga, da se tega posvetovanja udeleži Peter Šivic. Poleg tega naj tajnik, obvesti predsedstvo, da je taka udeležba potrebna, da bi lahko Peter Šivic stopil v jugoslovansko uradno delegacijo.

3. Samoupravno sporazumevanje in geodezija

V zvezi z živahnim delovanjem in samoupravnim dogovarjanjem je tudi geodetska stroka prisiljena, da se začne pripravljati na podpis samoupravnega sporazuma. Del kontaktov v zvezi s tem so naredili na Geodetskem zavodu SRS (Zubalič). Del pa tudi ostale geodetske delovne organizacije. Kot kaže bi se geodetska operativa po rangi in ostalem lahko vključila v samoupravni dogovor kot projektantske gradbeniške organizacije. Tako se v zvezi s tem tudi v tem razredu odvijajo v glavnem dogovori. Kot kaže, držijo geodetske operative organizacije dobro situacijo v svojih rokah, zaradi tega intervencija društva zaenkrat ni potrebna.

Razno

- V zvezi z 60-letnico, ki jo je praznoval prof. Ivan Čuček je sekretariat potrdil predlog za imenovanje za zaslužnega člana SITJ, ki je bil posredovan pred sejo sekretariata z ozirom na izredno nujnost primera. Poleg tega predlaga sekretariat da se prof. Čučku to odličje podeli slavnostno predvidoma v jeseni tega leta.
- Ing. Smrekar predlaga, da bi organizirali za člane Zveze GIG ogled gradbenih del na avtocesti Vrhnika-Postojna. Sekretariat pozdravlja to iniciativo in predlaga, da to ekskurzijo organizira tov. Smrekar. Ekskurzija bo predvidoma v juniju mesecu, predvidoma v soboto, možno tudi v petek popoldne.
- Pri Zvezi geodetskih inženirjev in geometrov smo po dolgem času dobili skupaj z nekaterimi drugimi organizacijami malo sobo, ki nam bo omogočila arhiviranje ter deloma tudi organizacijo sestankov. Akcijo je vodil predsednik Golorej in je v celoti uspela. Tudi v bodoče naj bi Golorej uredil vse zadeve okrog sobe ter se predvsem dogovoril za dan, v katerem bi lahko sobo razpolagali sami.
- V zvezi z samoupravnim dogovarjanjem in tudi drugimi stvarmi je treba določiti višino dnevnice in potnih stroškov za člane predsedništva Zveze GIG Slovenije in za tista društva Zveze GIG, ki še niso sprejeli svojih sklepov. Tako sekretariat osvoji, da od 1.5.1971 izplačujemo dnevnicu v višini 100 Ndin plus polovico stroškov za spanje v hotelu. Poleg tega bi bila kilometrina 0,90 Ndin na km. Kot je znano je ta predlog osvojen tudi pri samoupravnem sporazumevanju za našo stroko.
- V Zagrebu so med drugim predlagali na skupščini, da bi se intenzivneje vključila tudi SR Slovenija v redakcijski odbor in sploh za delo pri Geodetskem listu. V zvezi s tem sekretariat predlaga, da se v redakcijski odbor Geodetskega lista v kolikor bi do takih predlogov prišlo v naprej predlagata tov. Črnivec Miro in Mile Gostič. Z njima bi obvladali organizacijski ter znanstveni del Geodetskega lista s posebnim poudarkom na slovenske potrebe.

- Inštitut Geodetskega zavoda SRS^{je} za posvetovanje v Ohridu pripravil izvlečke iz vseh objavljenih referatov. Je približno na pol poti s tipkanjem teh referatov v obliki zabeležke (anotacije). Sekretariat sprejme sklep, da te anotacije objavi v Biltenu. Čas do jeseni tega leta, realizira Banovec.
- Osvoji se predlog, da naj bo kot zastopnik Zveze GIG v fakultetnem svetu FAGG tov. Miro Črnivec.

Ob 21.30 je predsednik ugotovil, da smo čnevni red izčrpali, novih predlogov ni bilo, zato je bila seja sekretariata zaključena. Predvideno sejo bi sklicali čez mesec dni in sicer nekje v okolici Ljubljane.

Boris Kren

Zveza GIG Hrvaške nam je poslala naslednje teze za posvetovanje, ki bo predvidoma koncem tega leta v Zagrebu

T E Z E

za posvetovanje o znanstveno-raziskovalnem delu na področju geodezije v Jugoslaviji, ki bo predvidoma v mesecu novembru 1971.

Problem znanstveno-raziskovalnega dela pri nas je že letos predmet diskusij skoraj na vseh konferencah zveze oziroma republiških zvez GIG. Dejstvo je, da smo ob takih priložnostih mnogokrat prišli do ugotovitve, da stanje našega znanstveno-raziskovalnega dela v sedanjem obsegu ni zadovoljivo in ne odgovarja kadrovskim možnostim in potrebam. To dejstvo negativno vpliva na napredek stroke, pa tudi na izobrazbo kadrov. Potrebo po razvijanju znanstveno-raziskovalnega dela čutijo vse močnejše tudi naše delovne organizacije. Znanstveno-raziskovalno delo, ki so ga dosedaj pri nas razvijali posamezniki, bi se moralo vnaprej razvijati v ustanovah, ki bi skrbele, da to delo dobi teamski značaj, da bo sistematično in povezano s potrebami delovnih organizacij, šol in fakultet. Ker bo to prvo posvetovanje o tej problematiki v Jugoslaviji, smatramo pa, da je v tem trenutku napredka stroke v svetu za nas velike važnosti, vabimo vse naše strokovnjake in ustanove, ki bi s svojo udeležbo lahko pripomogli k uspehu posvetovanja, da se odzovejo našemu vabilu in sodelujejo v njegovem delu in organizaciji.

1. Kratak pregled stanja znanstveno-raziskovalnega dela pri nas (in v svetu).
2. Znanstveno-raziskovalno delo na področju geodezije v Jugoslaviji od Osvoboditve do danes;
 - a) organizacija
 - b) potreba organiziranega znanstveno-raziskovalnega dela v delovnih organizacijah in na fakultetah
3. Potreba in možnosti združevanja znanstvenih, strokovnih in društvenih organizacij s ciljem organizacije znanstveno-raziskovalnega dela povezanega s prakso in izobraževanjem kadrov.
4. Povezovanje študija na fakultetah, zlasti podiplomskega študija z aktualnimi znanstvenimi problemi, modernizacijo in avtomatizacijo del v delovnih organizacijah. Izkušnje v dosedanjem delu in možnosti uporabe teh izkušenj v naših sedanjih razmerah.
5. Profil znanstveno-raziskovalnega delavca. Opredeljevanje njegovega statusa v naših družbenih in strokovnih okvirih.
6. Reforma visokošolskega izobraževanja, profil študentov in način sodelovanja.
7. Razvijanje ustvarjalnega dela na področju geodezije.
8. Vloga znanstveno-raziskovalnega dela v afirmaciji znanosti in stroke.
9. Naloge v odnosu na druge tehnične veje.
10. Izdajateljska dejavnost, izmenjava publikacij. Pošiljanje naših strokovnjakov na specializacije po izdelanem programu.
11. Financiranje znanstveno-raziskovalnega dela.

Zveza GIG Slovence je poslala posebno okrožnico vsem društvom in nekaterim delovnim organizacijam, šolskim in drugim ustanovam, da bi zagotovili aktivno sodelovanje slovenskih geodetov na tem posvetovanju.

Tomaž Banovec

POSVETOVANJE O VZDRŽEVANJU KATASTRA IN IZMERITVE
APRILA 1971 V OHRIDU

Letošnje posvetovanje je bilo eno od najbolj množično obiskanih v zgodovini Zveze GIG Jugoslavije. Organizatorji so pričakovali cca 400 udeležencev, prišlo pa jih je 700. To je v veliki meri vplivalo na splošno počutje udeležencev. Nastopile so večje težave s prenočevanjem, prehrano in prevozi. V veliki meri bi lahko te probleme rešili z drugačnim prijavljanjem, mogoče tako, da se tisti udeleženci, ki bi se pravočasno prijavili plačali manjšo kotizacijo.

Posvetovanje je prineslo množico referatov v posebni knjigi in nekaj separatnih dodatkov. Slovenci smo sodelovali s šestimi prispevki in dokaj močno v diskusiji.

Vtis s posvetovanja je, da smo v Jugoslaviji trenutno pred bistvenimi reformami v zvezi z dosedanjim zemljiškim katastrom in izmeritvami v zvezi z njim. V SFRJ imamo več neenotnih sistemov zemljiških katastrov vsi imajo svojo specifično problematiko. Tudi organizacijsko so pristopi zelo različni. V SR Hrvatski imajo pri vzdrževanju veliko vlogo privatni geometri, - ustreznega prispevka ni bilo vendar kaže, da zadeva ni tako "problematična" kot smo mislili v začetku. Poleg tega je iz nekaterih referatov lahko zaslediti predloge, da bi geodetske službe v občinah postavili izven proračuna in z dodatnimi deli tako poskrbeli za razširjeno reprodukcijo. Skratka - za združevanje službe in operative. Ta koncept pa v SR Sloveniji trenutno v skladu z zakonom o geodetski službi razgrajujemo.

Nekateri referati so poročali o novih možnostih financiranja geodetske službe. Tako so ponekod občinske skupščine vezale dohodek geodetskih uprav na prometni davek ali podobno.

V splošnem je veliko referatov kritiziralo fotogrametrijo, ki je kot merska metoda sicer zelo ustrezna, vendar pri vzdrževanju nastopajo večji problemi. Naslonitev na osnovno mrežo ni možna ker po fotogrametrični metodi ne ostane dovolj dobro stabiliziranih oslonilnih točk. Tako so fotogrametrijo kot mersko metodo morali v diskusiji celo nekateri strokovnjaki braniti. Rešitev je kot kaže v preračunavanju koordinat za posamezne točke (koordinatni kataster) in v dobri stabilizaciji mejnih in drugih točk.

V času posvetovanja je zasedalo tudi predsedništvo Zveze GIG Jugoslavije, ki je med drugim tudi obravnavalo ustavne amandmaje. Svoja stališča so imeli tudi predstavniki drugih republik. Za spremembo amandmaja XXIX so bili razen predstavnikov geodetov SR Slovenije in SR Hrvatske vsi ostali. Nekateri se še niso posvetovali s člani. Sklenili so da se bodo posvetovanja še nadaljevala.

Posvetovanje lahko ocenimo kot organizacijsko sicer slabó uspelo, vendar je precej koristilo, ker smo lahko ponovno dokazali heterogenost problematike zemljiškega katastra in nepotrebnost urejanja te problematike z zveznimi predpisi. Tozadevnih sklepov sicer nismo sprejeli vendar je večina referatov to nakazala in utemeljila.

Slovenski strokovni prispevek je bil dober. Referati so bili izrazito strokovni in so zaradi nekaterih uspešnih rešitev tudi primerno izzveneli.

Tomaž Banovec

REFORMA ŠTUDIJA NA FAGG

Skupščina SRS je v skladu z prizadevanji za ureditev in posodobljanje visokega šolstva formirala 9 komisij, ki naj bi podrobneje analizirale dosedanje statute visokih in višjih šol in predlagale ustrezne ukrepe za potrebne korekture in dopolnila. Omenjene komisije so sestavljene iz vrst univerzitetnih učiteljev, iz članov znanstvenih in raziskovalnih institucij ter iz neposredno zainteresiranih delovnih organizacij. Skupaj bo sodelovalo cca 360 posameznikov. Komisije se bodo podrobneje še organizirale ter delile po posameznih interesnih področjih.

Tako bo tudi študij na geodetsko-komunalnem oddelku FAGG podrobneje obravnavala posebna delovna skupina.

Predsedstvo Zveze GIG je v zvezi s tem na seji predsedstva že začelo konkretno akcijo. Nekateri posamezniki, člani predsedstva so že pripravili posebne predloge - teze. Predsedstvo je sklenilo, da aktivno vključi v razpravo vse, ki bodo to hoteli in ki lahko k uspehu pripomorejo.

Manjša delovna skupina je na osnovi skupščinskih stališč, političnih stališč, mednarodnih izkušenj ter predvidevanj o razvoju geodetske stroke, pripravila ustrezen predlog, ki ga bo sekretariat Zveze GIG Slovenije posredoval v široko razpravo.

Elaborat obsega cca 15 strani in nikakor ni popolen. Zato bo potrebno, da ga v času do septembra 1970 podrobneje preučimo in ustrezno dopolnimo. Pripombe pričakujemo predvsem s strani FAGG, slušateljev FAGG geodetsko-komunalnega oddelka, društev ter službe in operative. Prav tako so zaželeni tudi mnenja posameznikov.

Akcija Skupščine SRS je brez dvoma odlična priložnost, da tudi geodeti vplivamo na svoje šolstvo. Zato je potrebno priložnost temeljito izkoristiti.

Verjetno bo eden od osrednjih problemov ureditev usmerjenosti geodetskega diplomiranega inženirja. Po predlogu, ki ga vsebuje elaborat so možne tri osnovne usmeritve. To so geodetska - pojmovana klasično-običajno jo nazivamo čista geodezija, komunalna, ki jo tudi že poznamo ter nova, ki jo začasno imenujemo prostorska. Usmeritve bi izvršili v četrtem letniku. V kolikor bo potrebno bi se z izkoriščanjem možnosti interdisciplinarnega študija nekatere usmeritve začele že v nižjih letnikih.

Bogdan Rihar

SODOBNO PROJEKTIRANJE CEST

V zadnjem času je s skokovitim razvojem motorizacije v Jugoslaviji in še posebej v Sloveniji nastala potreba po izgradnji hitrih cest. Pri tem je bila težnja na izgradnji štiripasovnih avtocest. Začelo se je sistematično obdelovati promet, njegov razvoj in prometne tokove, ki naj bi bili eden glavnih faktorjev za odločitev o izgradnji avtoceste. Prometna prognoza za dobo 20 oziroma 30 let naprej, naj bi podala število prometnih enot na določenem odseku ceste odnosno daljši cestni povezavi med dvema ali več naselji. Ta prognoza bazira na sistematičnem štetju prometa, ki se lahko izvede enostavno s pomočjo ljudi ali pa mehansko s posebnimi števci. Če je število prometnih enot preko 10.000 na 24 ur je s tem že podana ekonomska upravičenost izgradnje štiripasovne avtoceste z ločenima voziščema za vsako smer vožnje.

Ker pa je izgradnja avtoceste izredno velika investicija, ki močno bremeni nacionalno gospodarstvo, je za njeno izvedbo potrebna temeljita priprava projektov. Saj je cena izgradnje 1 km avtoceste že 1.3 do 2 milijarde starih dinarjev, odvisno od težavnosti gradnje.

Prva faza projektiranja je investicijski program, ki določi širši koridor poteka bodoče ceste. Teh koridorjev je lahko tudi več. Investicijski program poda makrolokacijo. Na podlagi tega programa se izbere eno (ali več) rešitev in se jih obdela najprej v Idejnem projektu. Ta obdeluje že bolj natančno posamezne variante in podvariante. Tako se določi že mikrolokacijo posameznih variant. Tehnična in ekonomska primerjava med njimi nam izloči najugodnejšo rešitev, katera se nadalje obdela v glavnem projektu. Glavni projekt je že končni izvršilni projekt, po katerem se nova cesta izgradi. V izjemnih primerih, ko odločitev ni možna v fazi idejnega projekta, se izdelata dva glavna projekta. Cena projekta je komaj promila cene izgradnje.

Da bi bili projekti izdelani čimbolj kvalitetno, se je v zadnjem času v Sloveniji (za druge republike nimamo zanesljivih podatkov) pristopilo k sodobnemu načinu projektiranja z uporabo fotogrametrije in elektronike. Težnja pri tem je bila, čimbolj avtomatizirati posamezne faze projekta in s tem odkloniti neizbežne izvajalčeve napake. Tak način projektiranja lahko uporabimo že v fazi idejnega projekta in to delno ali pa v celoti, za glavni projekt pa seveda v popolnosti.

Za projekt ceste izvršimo posebno aerosnemanje vzdolž trase. Predhodno ob trasi stabiliziramo operativni poligon, ki mora biti pred aerosnemanjem signaliziran z belimi znaki. Poligon je precizno izmerjen z elektronskim razdaljemerom točnosti 2 cm na 1 km. Zaradi take točnosti bo pri kasnejši zakoličbi trase odpadlo niz napak in težav vsled netočnega poligona.

Iz aeroposnetkov na avtografihi izdelamo situacije (običajno merilo 1:1000) v katere projektant vpiše horizontalni potek trase z vsemi elementi, krogovimi loki, prehodnicami, in premami. Izvršimo označitev glavnih točk trase na elektronskem računalniku. Stacionaža in koordinate glavnih točk so izračunane na 1 mm točno. Ta postopek po potrebi lahko večkrat ponovimo, dokler trasa ne dobi zaželenega poteka. Ko je ta dokončen preidemo na izračun detajlnih točk trase, to je vseh onih točk v osi trase, kjer bodo izmerjeni prečni profili. Z izračunom detajlnih točk trase računalnik izračuna tudi vse potrebne elemente za zakoličbo trase na terenu.

Vse točke trase nanese s koordinatami na original načrta (skrčka prosta folija). Pri tem je izvršena kontrolna točnost poteka trase, istočasno pa je ta trasa na načrtu vodilo avtografu pri merjenju prečnih profilov. Restitutor meri vsak prečni profil na prostorskem modelu terena in avtomatično registrira na luknjani trak posamezne točke profila. S posebnim programom na računalniku transformiramo modelne koordinate točk profilov v sistem profila pravokotnega na os trase. Prečni profili so pri tem shranjeni na luknjanih karticah, na posebnem protokolu pa so njihovi podatki izpisani.

Za vertikalni potek trase je potrebno izdelati grafični podolžni profil v katerega vpišemo niveleto. Na računalniku zopet izračunamo za vsak prečni profil koto nivelete, koto vozišč, bankine, brežin in njihove oddaljenosti od osi trase. V tem izračunu je podan numerično projektirani profil nove ceste z nizom podatkov, ki jih rabi izvajalec pri gradnji,

Nadalja pot je še izračun mas novo projektirane ceste. Računalnik pri tem izračuna in izpiše vrsto podatkov kot npr.: za vsak profil posebej in sumarno za celo traso kubaturo izkopanega humusa, količino humusa, ki ga bomo uporabili za humuziranje brežin nove ceste (za avtoceste tudi zeleni ločilni pas) ter količino humusa, ki ga bomo deponirali. Ločeno v drugem spisku nam poda kubature zgornjega ustroja, asfalta ali betona, tamponskega sloja in mase izkopov in nasipov. Pri tem izvrši avtomatično prečno izravnanje mas, preostanek pa vnese v masno linijo. Na kraju nam poda še razliko v kubaturi mas, če niveleto spustimo ali dvignemo za 1 m. Ta podatek nam služi za eventualne ustrezne premike nivelete, da dobimo najugodnejšo izravnavo mas.

To je del programov in postopkov, ki se uporabljajo pri sodobnem projektiranju cest, možno pa je uporabiti še več drugih. Tako na primer izračuni raznih priključkov za avtocesto, izračuni za preglednost, izračuni za perspektivno uporabo avtomatske kartime mize za izris trase, prečnih profilov in perspektivnih slik itd.

Vsa ta modernizacija pri sodobnem projektiranju pa zahteva nov profil strokovnjaka, ki mora poznati poleg projektiranja še osnove fotogrametrije in elektronike, da je sposoben od njih dobiti vse ono, kar mu lahko nudita.

NEKAJ MISLI O NUJNOSTI UVEDBE NOVEGA SISTEMA ZEMLJIŠKEGA KATASTRA V SR SLOVENIJI

I.- UVOD

Sistem zemljiškega katastra v SR Sloveniji (pa tudi v ostalih delih Jugoslavije) je že na taki stopnji zastarelosti, da objektivno ne more več zadostiti potrebam in zahtevam sedanje in še posebej bodoče družbe. Zato je nujno, da ustvarimo takšen zemljiški kataster, ki bo odraz naše stopnje razvitosti na družbenem gospodarskem in upravnem področju ter odraz naših tehničnih zmogljivosti na področju geodezije in elektronike. Nov sistem zemljiškega katastra moramo smotno, prožno in daljnovidno določiti z republiškim zakonom o zemljiškem katastru in s predpisi, ki bodo izdani na njegovi podlagi.

Pri pripravljanju osnovnih načel za bodoči sistem zemljiškega katastra v SR Sloveniji moramo upoštevati zlasti naslednje:

- da izdelava zemljiškega katastra v kateremkoli sistemu nalaga družbi zelo občutno finančno breme in zahteva relativno dolgo obdobje;
- da za celo območje Slovenije že razpolagamo z zemljiško-katastrskim operatom, ki bo, ne glede na nov sistem, še dolgo ostal v veljavi do njegove postopne zamenjave s sistemsko novim;
- da bo zaradi prej navedenega nujno predvideti vmesne rešitve, s katerimi bo možno nove systemske elemente in moderno tehniko vključiti v obstoječi (stari) sistem dokler ne bo celoten katastrski operat zamenjan z novim;
- da za celo območje Slovenije obstaja zemljiška knjiga, ki je systemsko povezana z zemljiškim katastrom in je tudi izdelana na podlagi katastrskih načrtov. To pomeni, da bodo nekatere spremembe v sistemu zemljiškega katastra zahtevale določene spremembe v njegovi systemski povezavi z zemljiško knjigo;
- da mora biti zemljiško-katastrski sistem toliko prožen, da bo dopuščal dopolnitve in razširitve njegovih podatkov.

Poleg navedenega se moramo tudi zavedati, da prvič v zgodovini slovenskega naroda koncipiramo lasten sistem zemljiškega katastra. To pomeni, da imamo vse možnosti za izdelavo takega sistema, ki bo najboljše ustrezal našim posebnostim in potrebam.

Z ozirom na vse prej navedeno menim, da je nujno potrebno analizirati sedaj veljavni sistem zemljiškega katastra in tudi stanje katastrskega

elaborata, če želimo, da bodo načela novega sistema realna in v skladu s sedanjimi možnostmi in razvojem v Sloveniji. V tem cilju bom še pred podajo osnovnih načel novega sistema navedel nekoliko pomembnih značilnosti sedaj veljavnega sistema in kratek pregled stanja zemljiškega katastra v Sloveniji.

II.- OSNOVNE ZNAČILNOSTI SEDAJ VELJAVNEGA SISTEMA ZEMLJIŠKEGA KATASTRA

Sedaj veljavni sistem zemljiškega katastra je praktično nespremenjen od njegove uvedbe v letu 1869 do danes. Redke upravne dopolnitve in spremembe ter uvedba modernejših tehnik na področju izdelave in vzdrževanja zemljiškega katastra niso v ničemer spremenile osnove sistema, ki so bile postavljene pred 100 leti. Imamo torej opravka z zares zastarelim sistemom (ševeda tudi z elaboratom), ki ne more več ustrezati kvalitetno in kvantitetno bistveno drugačnim zahtevam od tistih, katerim je bil namenjen pri njegovi ustanovitvi. Ta sistem je bil koncipiran v času, ko je bilo kmetijstvo najpomembnejša panoga gospodarstva in zaradi tega je bil tudi namenjen prvenstveno tej panogi. Tedanji načrtovalci sistema niso mogli imeti prave predstave o drugih bodočih upravnih in gospodarskih potrebah, katere bi lahko zadovoljil mnogo kvalitetnejši kataster. Sistem je bil koristen in napreden morda vse do prve svetovne vojne, nato pa je postajal vse bolj in bolj neustrezajoč in ponekod celo zavora pri hitrem in učinkovitem razreševanju prostorskih odnosov.

Neustreznost sedaj veljavnega sistema zemljiškega katastra je najbolj razvidna in njegovih značilnosti, ki so v osnovi naslednje:

1. Zemljiški kataster je po svoji sistemski vsebini še vedno samo davčni in lastninsko-evidenčni instrument. Ta njegova značilnost je ostala nespremenjena od njegove ustanovitve do danes, čeprav je v temeljnem zakonu o izmeritvi in zemljiškem katastru iz leta 1965 (kot osnovnem normativnem aktu sistema) deklarirano, da zemljiški kataster služi tudi za tehnične, gospodarske, upravne, statistične in druge namene. Taka opredelitev namembnosti zemljiškega katastra ne more biti drugo kot le gola deklaracija glede na to, da sistem ni bil sploh nikoli prirejen, da bi lahko zemljiški kataster uporaben tudi za kaj drugega razen za namene obdavčitve in kot podloga za vodenje zemljiške knjige. Samo dejstvo, da je bila katastrskim načrtom dodana višinska predstava zemljišča in da je bila predpisana numerična izmera namesto stare grafične, je lahko povečalo uporabnost katastrskih načrtov za potrebe urbanizma, ni pa v ničemer menjalo vsebino katastrskega operata, ki je ostal glede svojih podatkov popolnoma enak kot leta 1869. Zemljiški kataster je lahko uporaben za določene namene le takrat, ko njegov elaborat vsebuje za to potrebne podatke, bodisi za vsako parcelo bodisi sumarno za različna območja. Katastrski operat v sedanjem sistemu vsebuje podatke in je tudi prirejen tako, da lahko služi le za namene obdavčitve in kot podloga za vodenje zemljiške knjige, ker izkazuje le podatke o kulturi, površini, katastrskem razredu in katastrskem dohodku parcele ter o lastniku (uporabniku). To pa je bistveno za določanje njegovega namena, ne pa nesigurne možnosti za eventualno uporabo načrtov za tehnične in gospodarske namene.

2. Sistemske osnove zemljiškega katastra so zastarele in neustrezne tudi kot sodobna podloga za obdavčitev in za evidenco o lastnini na zemljiščih. Ta značilnost, ki je danes že velika hiba, se kaže v naslednjem:

- a) Katastrska klasifikacija zemljišč, kot sistemska osnova za določanje prispevkov od kmetijstva, je ostala nespremenjena od njene uvedbe v letu 1869. Danes še vedno uporabljamo isto število kultur, isto število razredov in isti način izvedbe katastrske klasifikacije kot v času njene uvedbe. Tak sistem katastrske klasifikacije je v sedanjih razmerah neustrezen iz naslednjih razlogov:
- katastrske kulture so preveč generalizirane glede na to, da se pod isto kulturo (način uporabe) razvrščajo zemljišča z bistveno različnim načinom uporabe. Na primer: v njive so uvrščene vse površine ki se orjejo, čeprav je velika razlika v dohodku in v stroških obdelave za njivo pod pšenico, koruzo, krompirjem itd. od dohodka in stroških pri njivi pod hmeljem ali drugimi industrijskimi rastlinami; površine pod sadnim drevjem se enako tretirajo kot sadovnjak, čeprav so velike razlike med navadnim in plantažnim sadovnjakom; itd. Sedanji sistem neuspešno skuša navedene razlike prikazati z različnim katastrskim razredom;
 - razvrstitev kultur v posamezne katastrske razrede (od 1 do 8) je opravljena v okviru katastrskih okrajev tako, da ne obstaja nobena zveza med razredi v sosednjih okrajih. S tem katastrski razredi onemogočajo primerljivost kvalitete zemljišč za širše območje;
 - klasifikacija parcel se opravlja po metodi komparacije (primerjave) z ustreznimi vzornimi zemljišči v katastrskem okraju. Taka metoda ne nezmanstvena in omogoča precejšnje subjektivnosti v delu klasifikatorja, a še posebej komisije za klasifikacijo, v kateri prihajajo do izraza lokalni interesi posameznikov;
 - opredelitev načina uporabe zemljišča (kot osnovnega in edinega elementa za odločanje o katastrski kulturi) je neprecizno in neustrezno definirana. Kot način uporabe se namreč jemlje na primer pri travnikih dejstvo, da se zemljišče uporablja za košnjo, če pa se na njem pase, je to pašnik. Tak način tretiranja načina uporabe omogoča stalno menjavanje katastrskih kultur med pašnikom in travnikom in pogosto med njivo in travnikom. V sistem kultur torej ni vsaj relativne trajnosti, kar zelo otežkoča delo službi vzdrževanja katastra in omogoča špekulacije v zvezi s plačevanjem prispevkov od kmetijske dejavnosti.
- b) položaj parcele v prostoru in njena površina sta pravno nesigurni, čeprav sta tehnično lahko neoporečni v okviru dovoljenih tehničnih odstopanj. To pa izhaja iz naslednjega:
- meje parcele se na terenu obeležijo s sodelovanjem prizadetih strank, vendar brez uradnega upravnega postopka, s katerim bi bile mejne točke natančno opredeljene in uradno priznane od strank,

V okviru sedanjega sistema obstaja le splošna zakonska določba, po kateri so prizadeti lastniki - uporabniki dolžni z vidnimi znaki obeležiti meje parcele pred izmeritvijo. Pri tem je možno naknadno spreminjanje znakov na škodo sosedov ali pa zamejničenje brez sodelovanja vseh prizadetih;

- sistem je predvidel postopek razgrnitve podatkov izmeritve med drugim tudi za to, da bi se odpravila morebitna nesoglasja v zamejničenju parcel pred izmeritvijo. Razgrnitveni postopek pa ne more zagotoviti potrebno natančnost na tem področju, še posebej če upoštevamo, da lastnik zemljišča jemlje za pravilen le orientacijski položaj parcele, ki je prikazana v načrtu in se zadovoljuje s površino parcele, ki mu je sporočena, če ta znatno ne odstopa od dejanske. Zaradi tega se ne moremo zanesti na razgrnitveni postopek v upanju, da se bodo odkrile vse (tudi najmanjše) napake zamejničenja;
- površina parcele je prav tako pravno nesigurna že iz samega dejstva, da je pravno negotov položaj njenih meja na terenu.

3. Sedanji sistem zemljiškega katastra je tehnično nesposoben za kvalitetno povezavo z drugimi geodetskimi prostorskimi evidencami.

Ta njegova značilnost izhaja iz definicije zemljiške parcele, ki je opredeljena izključno za potrebe prikazovanja meje lastništva in za potrebe določanja katastrskega dohodka. V sedanjem sistemu se kot zemljiška parcela šteje enoten lastniški kompleks zemljišča in v okviru tega se parcelno diferencirajo tisti deli, ki vsled različne uporabe dajo različen katastrski dohodek ali pa ga sploh ne dajo. Pri tem ni nobene parcelne diferenciacije glede zgradb ali pa različnih elementov pri cestah in drugih objektih, ki pa so nujni za pravilno tehnično povezavo s katastrom cest, katastrom komunalnih naprav, katastrom zgradb itd. To pa onemogoča da bi bil sedanji zemljiški kataster eden od členov splošnega sistema geodetskih prostorskih evidenc.

4. Zemljiški kataster ne izkazuje dejansko stanje posesti temveč lastninsko-pravno stanje. Ta njegova značilnost je sicer v nasprotju s sistemskimi določbami za zemljiški kataster, po katerih naj bi se v katastru vpisoval dejanski posestnik, vendar postanejo z ozirom na nujnost po njegovi usklajenosti z zemljiško knjigo take določbe le deklarativne, ker:

- zemljiška knjiga vodi številke in površine parcel glede na dokazane lastninske pravice, a ker ji podatke o številki in s tem tudi o površini in legi parcele posreduje zemljiški kataster, mora tudi zemljiški kataster voditi navedene podatke o parceli enako kot zemljiška knjiga. To pomeni, da ti dve inštituciji vodita pravne meje parcele oziroma, da zemljiški kataster ne izkazuje dejanske meje parcele glede na posestno stanje. S tem pa, dokler bo obstojala potreba po nujni usklajenosti med zemljiško knjigo in katastrom, ne bo mogel biti zemljiški kataster samostojen, ne glede na deklarativne sistemske določbe;

- tradicija sistema v Sloveniji se je obdržala tudi v tem, da se vpisi nosilcev pravic v zemljiškem katastru opravijo v glavnem le na podlagi kopije sklepa, s katerim sodišče dovoljuje vpis pravic v zemljiško knjigo. S tem kataster vodi pravnega lastnika, čeprav bi moral voditi dejanskega posestnika.

Iz prej navedenega izhaja, da je zemljiški kataster v Sloveniji le dvojni zemljiške knjige, kateremu so dodani še podatki, ki so potrebni za izračun katastrskega dohodka in katastrski dohodek sam.

5. Zaradi njegove odvisnosti od zemljiške knjige je zemljiški kataster časovno nezadosti učinkovit. Ta njegova značilnost izhaja iz navedenega pod prejšnjo točko, a ima za posledico zamude pri usklajevanju katastrskega operata, ki znašajo nekaj mesecev do nekaj let, ponekod pa tudi cela desetletja.

6. Vzdrževanje zemljiškega katastra se opravlja na iniciativo posestnikov - lastnikov (uporabnikov). Ta značilnost v sistemu zemljiškega katastra je v ozki povezanosti s sistemom vzdrževanja zemljiške knjige, v katerem je iniciativa lastnika glavni faktor vzdrževanja. Sedaj veljavni sistem vzdrževanja zemljiškega katastra bazira na prijavah o spremembah, ki so jih lastniki - posestniki dolžni vložiti in na obvestilih, ki jih katastru pošiljajo sodišča in drugi organi, ki odločajo o spremembah v zvezi z lastninskimi - posestniškimi pravicami. Nekdanja obveznost, po kateri je bil organ vzdrževanja dolžan vsakih 10 let pregledati stanje na terenu in ga uskladiti z evidentiranim stanjem, ni več podana v sedaj veljavni zakonodaji. Poleg tega se v stoletni praksi vzdrževanja zemljiškega katastra taka obveznost v glavnem ni spoštovala.

Z ozirom na tak sistem vzdrževanja nastopajo zlasti naslednje posledice:

- znaten odstotek (cca 50 %) kultur ni pravilno evidentiran, ker zasebni lastniki prijavljajo le spremembe kultur v njihovo korist, a uporabniki družbene lastnine jih sploh ne prijavljajo;
- občutno število zgradb in objektov ni evidentiranih v katastru, ker se tudi na tem področju prijavljajo le spremembe, ki imajo za posledico neko neposredno korist za prijavitelja.

Za uvedbo discipline prijavljanja ne pomagajo dosti niti kazenske sankcije, kar kaže praksa iz časov, ko so bile predpisane za opustitev prijavljanja. To pomeni, da ažurnost zemljiškega katastra ni mogoče bazirati le na iniciativo stranke. Tudi kombinacija iniciative stranke in uradne iniciative organa vzdrževanja ne daje zadovoljivih rezultatov, ker se organi normalno dimenzionirajo glede na frekvenco prijav in tako ne ostane več zadosti zmogljivosti za ciklične preglede stanja na terenu.

7. Pri vzdrževanju zemljiškega katastra velja neke vrste načelo nezaupanja do strankine prijave. V sedaj veljavnem sistemu se strankina prijava mora preveriti na terenu, predno se prijavljena sprememba uvede v katastrski operat. To pa zahteva pogosto tudi nekaj let, čeprav ne bi bilo veliko škode, četudi bi se začasno izvedla sprememba, ki ne odgovarja dejanskemu stanju. Taka neskladnost bi se opravila pri cikličnih revizijah, s posledicami za stranko, ki je eventualno prijavila neresnično spremembo.

8. Kot osnovni sistemski nosilec interesa za usklajenost zemljiškega katastra z dejanskim stanjem je v veljavnem sistemu družba, ne stranka.

Ta značilnost se kaže v tem, da je organ vzdrževanja dolžan ukrepati po prijavah strank in to v glavnem v breme družbe z ozirom na to, da je stranka obremenjena le z upravnimi taksami v tej zvezi. To načelo je opravičeno s stališča davčne funkcije katastra, ni pa opravičeno s stališča lastninsko-pravne funkcije. Za pravilen vpis lastništva (in s tem tudi površine parcele) je stranka bistveno zainteresirana, še bolj kot družba, in za to je pravilnejše da stranka sama odloča o vpisu glede lastnine (posredno s tem tudi v katastru). To pomeni, da bi se hkrati lastninsko-posestniški odnosi vpisovali v zemljiškem katastru na zahtevo, ne pa na podlagi obvezne prijave stranke. Če bi z opustitvijo zahtevka po vpisu novega posestnika prišlo do obdavčitve dotedanjega posestnika, bo ta že sam urgiral vpis novega stanja.

III.- STANJE ZEMLJIŠKEGA KATASTRA V SLOVENIJI DANES

Kot sem že uvodoma navedel, je za bodoči sistem bistveno upoštevati tudi možnosti vklapanja novega sistema v sedanje stanje na področju zemljiškega katastra, ker bi naša družba težko zmogla relativno kratkoročno finančno breme za izdelavo sistemsko popolnoma novega zemljiškega katastra. V ta namen podajam kratek pregled tega stanja:

1. Katastrski načrti, kot osnova zemljiškega katastra so za 92 % ozemlja republike le grafične izdelave iz preteklega stoletja, a za 8 % ozemlja so numerične (sodobne) izdelave.

Grafični načrti, imajo poleg sistemskih še o hibo, da so tehnično nesigurni, celo do te mere, da v nekih predelih ne zadoščajo niti orientacijsko. Tako stanje je razumljivo, če upoštevamo naslednja dejstva:

- katastrska izmera je bila izvršena v obdobju od leta 1817 do 1861 in na tej podlagi so bili izdelani katastrski načrti, kot osnova za tedanji stabilni kataster;
- s hitro tehnično reambulacijo v obdobju od 1875 - 1880 leta so bili prej navedeni katastrski načrti dokaj slabo usklajeni z dejanskim stanjem;
- tako reambulirani načrti so bili v letih okoli 1895 - 1900 reproducirani in izdelani so bili evidenčni načrti zemljiškega katastra, ki so v veljavnosti še danes.

Iz navedenega je razvidno, da je osnova našega zemljiškega katastra izmera, ki je bila opravljena v povprečju pred 130 leti. Upoštevajoč tedanjo stopnjo razvitosti na področju geodetske znanosti, ki je bila šele v razvoju, lahko trdimo, da so grafični načrti popolnoma nezanesljivi glede na sodobne zahteve;

- b) Numerični načrti so tehnično zanesljivi, vendar so njihovi podatki sistemsko nepopolni in tudi pravno nesigurni zaradi že opisanih hib v sistemu parcel. Ti načrti so bili izdelani skoraj v celoti po drugi svetovni vojni. Prioriteta je bila dana zahtevi, da se katastrsko izmerijo mesta in mestna naselja ter območja, kjer je bil kataster uničen (Prekmurje, Kočevska, Goriška Brda in Kopersko).

2. Katastrska klasifikacija, kot bistven element za obdavčitev, je bila opravljena v letih 1875-1880 in je še danes veljavna. Poleg sistemskih hib, ki so opisane v predhodnem poglavju, je katastrska klasifikacija obremenjena še z naslednjimi strokovno-operativnimi hibami;

- katastrsko klasifikacijo so izvedli nešolani cenilci, na hitrico. V številnih primerih so bili zanemarjeni metodološki normativi, a zelo pogosti so bili vplivi lokalnih oblastvenih faktorjev pri določanju katastrskih razredov;
- spremembe v katastrskih razredih so tekom stoletja ugotavljali geodetje (ne kmetijski strokovnjaki) ob priliki sprememb kultur. S tem so praktično še občutno poslabšali celotno klasifikacijo;
- revizije katastrske klasifikacije po posameznih katastrskih občinah, ki so se opravljale po drugi svetovni vojni, so bile nezadostno metodološke. S tem so se "popravljali" le odnosi v boniteti parcele na ožjem območju in v glavnem brez solidne primerjave z vzornimi zemljišči.

Glede na navedeno lahko sklepamo, da obstoječa klasifikacija ne ustreza niti danemu sistemu, kaj šele današnjim zahtevam.

3. Katastrski operat je tudi odraz sedanjega stanja katastrskih načrtov in katastrske klasifikacije. Poleg tega v katastrskem operatu številne neskladnosti glede posestnikov (z ozirom na neposredno odvisnost od zemljiške knjige), še posebej pa na področju družbene lastnine.

Dejstvo, da je katastrski operat naložen za 62 % po mehanografsko-elektronskem postopku, v ničemer ne izboljšuje njegove systemske hibe in njegove neažurnosti. Mehanografija in elektronika je samo omogočila hitrejše delo na izvedbi sprememb, vendar v okviru zares zastarelega sistema.

Stanje zemljiškega katastra v SR Sloveniji je torej tako, da ne zagotavlja zadostne sigurnosti njegovih podatkov niti v okvirih zastarelega sistema. Ne glede na to, je zemljiški kataster še vedno za silo uporaben pri obdavčitvi in pri reševanju lastninsko-pravnih razmerij, med tem ko je zelo nesiguren in celo neuporaben za druge namene. Vendar je pa tudi možnost, da se v posameznih predelih lahko vklopi v nov sistem, seveda po predhodni uskladitvi z dejanskim stanjem.

IV. OSNOVNA NAČELA, NA KATERIH NAJ BI TEMELJIL NOV SISTEM ZEMLJIŠKEGA KATASTRA

Nov sistem zemljiškega katastra v SR Sloveniji bi moral bazirati na takih načelih, ki bodo omogočala prvenstveno odpravljanje hib sedaj veljavnega sistema oziroma, ki bodo omogočila, da zemljiški kataster postane zares splošno-družbeni inštrument. Poleg tega morajo načela novega sistema zagotoviti tehnično, upravno in pravno natančnost zemljiškega katastra ter morajo dopustiti vse možnosti za njegovo nadaljnjo modernizacijo.

Osnovna načela novega sistema zemljiškega katastra naj bi torej bila (v stranjeni obliki povedano) naslednja:

- zemljiški kataster mora biti po vsebini, vrsti in namenski prirejenosti svojih podatkov ena od najpomembnejših podlog za reševanje najrazličnejših in najštevilnejših odnosov v zvezi s prostorom;
- zemljiški kataster mora biti tako zgrajen, da bo čvrst člen splošnega sistema geodetskih prostorskih evidenc;
- zemljiški kataster mora biti neodvisen od zemljiške knjige;
- zemljiški kataster mora zagotavljati tehnično, upravno in pravno zanesljivost njegovih podatkov glede položaja in površine njegovih elementov ter glede vpisov nosilcev pravic, tj. mora biti matematični in pravni kataster;
- vrednotenje zemljišč v zemljiškem katastru mora biti tako postavljeno, da bo uporabno za različne nemene (ne samo kot osnova za izračun katastrskega dohodka). V tem cilju mora biti izdelano na temelju sodobnih dosežkov agronomskih in ekonomskih ved in primerljivo na celem območju republike;
- zemljiški kataster mora biti usklajen z dejanskim stanjem v terminiranih časovnih obdobjih, ne pa neodrejeno, kot je sedaj;
- zemljiški kataster mora samoiniciativno uskljevat dejansko stanje kultur in objektov z evidentiranim stanjem s pomočjo cikličnih usklajevanj;
- spremembe v posesti in glede površine zemljišč v zvezi s spremenjenimi posestniškimi odnosi naj se izvajajo v zemljiškem katastru na zahtevo in na breme stranke;
- pri spremembah v zemljiškem katastru naj se uvede načelo zaupanja do strankinih izjav o spremembah, ki se naknadno preverijo ob priliki cikličnih pregledov;
- vpisi v zemljiški kataster naj se opravijo na podlagi odločbe predstojnika organa za vzdrževanje zemljiškega katastra. Odločba mora bazirati na dokumentih.

Uvedba sistema zemljiškega katastra po prej navedenih načelih bo mogoča le postopno, ker zahteva izdelava katastra po predloženem sistemu nekaj desetletij. Nekatera od navedenih načel pa bo možno pričeti uvajati takoj po normativni ureditvi sistema in to v okvirih sedaj veljavnega sistema.

Konkretizacija prej navedenih osnovnih načel za nov sistem zemljiškega katastra bi bila po naslednjem:

1. Da bi bil zemljiški kataster ena od najpomembnejših podlog za reševanje številnih odnosov v zvezi s prostorom, je potrebno:
 - a) natančno določiti namen zemljiškega katastra, tj. da zemljiški kataster zagotavlja maksimalno in neposredno uporabo njegovih podatkov za potrebe: prostorskega planiranja in urejanja; smotnega izkoriščanja kmetijskih in gozdnih zemljišč; urejanja premoženjsko-pravnih razmerij; določanja osnove za prispevke in davke od kmetijstva; vodenja posebnih evidenc s področja zemlje in odnosov v zvezi z zemljo; statističnih raziskovanj;
 - b) da bi zemljiški kataster lahko služil za prej navedene namene, mora vsebovati ustrezne podatke, ki bodo to omogočali. Podatki se morajo voditi za vsako enoto (tj. za parcelo) v ustreznih delih katastrskega operata. Za sedaj je težko natančno določiti te podatke, vendar menim, da bi moral katastrski operat vsebovati vsaj naslednje podatke:
 - podatke, ki služijo kot osnova za evidentiranje posesti; številka zemljiškega kosa, površina, posestnik (uporabnik pri D.L.), številka zemljiškega vložka zaradi povezave z zemljiško knjigo;
 - podatke, ki služijo kot osnova za vrednotenje zemljišč; rodovitnost izražena v točkah, optimalna kultura zemljišča, pripadnost parcele kompleksom zemljišč iste kvalitete;
 - podatke, ki služijo kot osnova za določanje prispevkov od zemljišč oziroma za oprostitev od prispevkov: dejanska katastrska kultura, katastrski razred; površina in katastrski dohodek za kmetijska in gozdna zemljišča; način uporabe in površina za zemljišča, za katera se ne izračunava katastrski dohodek; pripadnost zemljišča po posameznih gospodinjstvih; elemente za izračun prispevka za uporabo mestnega zemljišča (za nezazidana zemljišča) oziroma za druge vrste prispevkov pri takih zemljiščih;
 - podatke o dejanski namembnosti zgradb in objektov ter zemljišč, za katera se ne izračuna katastrski dohodek; opisni in šifrirani podatki z natančno nomenklaturo, da bi se lahko dobivali zanesljivi nepoporečeni podatki;
 - podatke o namenski porazdelitvi zemljiških površin na osnovi aktov prostorskega planiranja: kmetijske, gozdne, zazidljive, rezervirane, zavarovane itd. površine;
 - podatke o posebnem pravnem statusu zemljišč: stavbna zemljišča; zemljišča na katerih je začasno ali trajno prepovedana gradnja; zemljišča v razpolaganju občine; zemljišča družbene lastnine v uporabi zasebnikov itd.;
 - podatki namenjeni za statistiko o zemljiščih: pripadnost zemljišča statističnem okolišu;
 - c) Zemljiško-katastrski operat mora biti tako prirejen, da omogoča razvrščanje podatkov navedenih pod b) glede na nameske uporabnike in da zagotavlja časovno terminirane sumarne preglede posameznih kategorij podatkov;

- d) med namenskimi uporabniki podatkov zemljiškega katastra in katastrom mora biti vzpostavljena zanesljiva povezava glede medsebojnega obveščanja. Taka povezava je možna na različne načine, med katerimi bo najpogostejši vzajemna izmenjava kopij aktov, s katerimi se odloča v zvezi z odnosi na zemljišču.

Za uvedbo takega sistema podatkov načeloma že sedaj ni večjih sistemskih ovir, temveč je potrebna le obsežna akcija, da se zagotovi tako veliko število podatkov. Mehanografska in elektronska tehnika pri obdelavi podatkov katastra je pri nas že precej razvita, kar nam zanesljivo zagotavlja namensko obdelavo že zbranih podatkov.

2. Zemljiški kataster bo lahko člen splošnega sistema geodetskih prostorskih evidenc (ki ga sestavljajo: temeljni načrti ozemlja, kataster zemljišč, kataster zgradb, kataster komunalnih naprav ter posebne geodetske prostorske evidenc) le, če bo v geodetsko-tehničnem smislu baziral na temeljnih načrtih ozemlja in če bo zagotavljal temeljne osnove za druge člene tega sistema. V ta namen je potrebno:

- a) katastrska izmera (izmera meja elementov zemljiškega katastra) mora bazirati na elementih topografske (temeljne) izmere. Katastrski načrt je torej le nadgradnja temeljnih načrtov ozemlja. V katastrskem načrtu se horizontalno prikažejo samo meje zemljiških parcel (za zemljiško parcelo se šteje tudi vsak del zemljišča, ki ga pokriva zgradba ali drugi objekt, ki ima svojo površino);
- b) definicija zemljiške parcele mora biti tako postavljena, da omogoča vodenje katastra zgradb in katastra komunalnih naprav (glede njegovih površinskih elementov). To pomeni, da se mora že v zemljiškem katastru šteti kot posebna parcela vsak del zemljišča, ki je pokrit s samostojno zgradbo, ne glede na lastninske oziroma posestniške odnose. Prav tako je potrebno ločiti v posebne parcele cestno telo od celotne sedanje cestne parcele, itd. Poleg tega bo za potrebe vodenja raznih posebnih evidenc nujno nekaj ukrepati glede oštevilčbe parcele z ozirom na celoten kos zemljišča, ne samo glede različnih kultur;
- c) v operatu zemljiškega katastra mora biti predvidena potrebna^a povezava z ostalimi geodetsko-prostorskimi evidencami. To se bo doseglo z označbami pri vsaki tangirani parceli.

3. Neodvisnost zemljiškega katastra od zemljiške knjige se bo dosegla na naslednji način:

- a) v katastru se bo evidentirala upravno-pravno ugotovljena posestna meja, tj. dejanska meja ne glede na lastninsko-pravno priznano mejo;
- b) položaj, oblika in površina parcele bo ustrezala katastrskim zahtevam, ne pa lastninsko-pravnim. To pomeni, da bodo morale tudi številke parcel ustrezati katastrski, ne pa zemljiško-knjižni evidenci. V večini primerov bodo še nadalje usklajeni prej navedeni elementi, vendar bo tudi mnogo primerov, v katerih tega ne bo. Iz navedenega pa izhaja, da se bo treba sprijazniti z dejstvom, da v primeru neusklajenosti med zemljiško-knjigo in katastrom izdelujemo posebne delilne elaborate za zemljiško knjigo in posebne za zemljiški kataster;

- c) v katastru se bo kot nosilec pravic vpisoval dejanski posestnik (za družbeno lastnino uporabnik);
 - d) vpis posestnika - uporabnika se bo opravil po dokumentih, ki jih bo zahteval kataster, ne le po sodnem sklepu, kot je to sedaj. O dokumentih za vpis bo govora v nadaljevanju.
4. Tehnično, upravno in pravno zanesljivost zemljiško-katastrskih podatkov bomo dosegli le v okviru takega sistema, po katerem bo zemljiški kataster koordinatni (matematični) in pravni kataster. Uvedba takega sistema zahteva naslednje:
- a) pred katastrsko izmeritvijo, bodisi pri novi izdelavi bodisi pri vzdrževanju katastra, je potrebno opraviti detajlno zamejničenje posestnih meja zemljišča po predhodni upravni mejni razpravi. V teku razprave se morajo zapisniško ugotoviti tako posestniški odnosi kot medsebojni položaj mejnih označb (z odmerjanji). Zapisnik na podlagi upravne mejne razprave, ki ga podpišejo tudi vsi tangirani posestniki, postane osnovni in edini dokazni dokument o posestniških pravicah glede dotičnega zemljišča. Vsako nadaljnje priposestvovanje oziroma spreminjanje mejnikov ni več možno;
 - b) po opravljenem zamejničenju na podlagi upravne mejne razprave se opravi katastrska izmeritev. Izmeritev se mora oslanjati na geodetske osnovne točke temeljne izmeritve ozemlja;
 - c) kartiranje detajla se opravi po predhodnem izračunu (ali pa istočasno) koordinat vsake mejne točke. Kartiranje mora biti usklajeno s podatki o medsebojnem položaju mejnikov, ki jih vsebuje zapisnik o upravni mejni razpravi;
 - d) površine parcel se izračunajo izključno po analitični metodi, iz koordinat;
 - e) za vsako parcelo oziroma skupino parcel se vodi zbirka listin, ki obsega:
 - zapisnik o upravni mejni razpravi,
 - seznam koordinat mejnih točk,
 - seznam površin parcel;
 - f) v okviru prej navedenega dobiva katastrski načrt le orientacijski značaj glede pravnih poslov v zvezi z zemljiščem. Prenos stanja iz katastra na teren se opravi le po analitični poti.

Glede predhodne upravne mejne razprave pred kompleksno katastrsko izmeritvijo bi se lahko ugovarjalo, da bi to zahtevalo mnogo časa in da bi se s tem zelo podražila sama izmeritev. Medtem, v okviru predloženega sistema bi odpadla identifikacija po snemanju (v primeru aerosnemanja) in razgnitev podatkov izmeritve.

5. Zemljiški kataster mora obsegati potrebne elemente za vrednotenje posameznih ali večjega dela kategorij zemljišč. Samo vrednotenje ne sme biti usmerjeno le v davčne namene, temveč tudi v splošne gospodarske namene. Da bi se to doseglo, je potrebno:
- a) s postopkom bonitiranja določiti medsebojne odnose v vrednosti med posameznimi zemljišči glede na rodovitnost zemlje in na klimatske razmere. Ti odnosi se izrazijo v točkovnih vrednostih in se ustrezno evidentirajo v katastrskem operatu;
 - b) upoštevajoč točkovne vrednosti na podlagi bonitiranja in stanje dejanske katastrske kulture ter različnih pogojev za proizvodnjo se določijo medsebojni odnosi v vrednosti med posameznimi zemljišči glede na povprečni normirani dohodek, ki ga lahko dajo v normalnih pogojih proizvodnje. Opravi se torej vrednotenje v davčne namene, tj. opravi se katastrska klasifikacija (če želimo zadržati ta termin). Medtem, katastrska klasifikacija v novem sistemu bazira na sledečem:
 - katastrske kulture, ki so podvržene obnavljanju, morajo biti medsebojno bolj diferencirane kot so sedaj. Potrebno je uvesti več vrst kultur za sedanjo kulturo "njiva", ločiti navadne domačinske sadovnjake od plantažnih, ločiti naravne pašnike od pašnikov na travniškem svetu itd.
 - katastrski razredi morajo izhajati iz točkovnih vrednosti bonitiranja zemljišč ter iz odbitnih ali dodatnih točkovnih vrednosti zaradi različne dejanske katastrske kulture kakor tudi zaradi težjih ali lažjih pogojev obdelave;
 - vrednotenje v davčne namene (katastrska klasifikacija) mora biti opravljena v enotnem vrednostnem sistemu za celo republiko, torej ne več po katastrskih okrajih, kot je sedaj. Katastrski okraji, če bodo ostali, bi služili izključno kot teritorialna enota za določanje lestvic katastrskega dohodka;
 - c) rezultati bonitiranja in katastrske klasifikacije morajo dati potrebno osnovo za vrednotenje zemljišč glede njihovega optimalnega načina uporabe, tj. za izdelavo pregledov "optimalnih kultur";
 - d) v sistemu zemljiškega katastra bi morale obstojati tudi vrednotenje nekmetskih in negozdnih zemljišč, vendar je za to še prezgodaj oziroma je potrebno še celo zadevo dobro preceniti in preštudirati.
6. Polna vrednost zemljiškega katastra je dosežena šele takrat, ko je usklajen z dejanskim stanjem. Način dela v zvezi z zemljiškim katastrom pa je tak, da ni mogoča takojšnja uskladitev in da bomo vedno imeli opravka z določenimi zamudami. Uskladitev naj bo torej normirana za določena obdobja. To bi se doseglo po naslednjem:
- a) vsi zahtevki glede sprememb morajo biti rešeni v roku enega leta (tj. morajo biti izvedeni v katastru v enem letu),
 - b) evidenčno stanje kultur in objektov se mora vsaka tri leta popolnoma uskladiti z dejanskim stanjem,

- c) spremembe v katastru, ki izhajajo iz odločb in drugih pravnih aktov pristojnih organov morajo biti izvedene v roku dveh mesecev, če ne zahtevajo terenskega dela; v primeru terenskega dela pa v roku enega leta.

7. Vzdrževanje zemljiškega katastra mora bazirati na naslednjem:

- a) spremembe glede posestne delitve parcel oziroma glede spremembe površine parcel vsled spremenjenih posestnih razmerij se opravijo v katastru izključno na zahtevo in na strošek stranke. To pa nalaga:
 - da stranka sama preskrbi delilni elaborat preko pooblaščenega geodetske delovne organizacije (civilnega geodeta?);
 - da organ katastra preveri in potrdi pravilnost prej omenjenega elaborata in da ga izvede v katastru (pod pogojem da je tudi dokumentiran glede posestnih odnosov);
- b) spremembe glede kultur, zgradb in objektov se izvedejo v katastru po uradni dolžnosti na podlagi lastnih pregledov stanja in na podlagi prijave posestnika (uporabnika.). Postopek naj bi bil naslednji:
 - vsaka tri leta se izvede revizija kultur, zgradb in objektov v vsaki katastrski občini. Revizijo opravi organ katastra oziroma, po njegovem naročilu, geodetska delovna organizacija;
 - spremembe, ki jih stranka prijavi v času med enim in drugim cikličnim pregledom, se uvedejo v katastru v roku od enega leta, brez takojšnjega preveravanja na terenu, upoštevajoč načelo zaupanja glede resničnosti strankine prijave. Prevera se opravi v teku cikličnih pregledov. V primerih, ko stranka zahteva natančno površino pri spremenjenih parcelah zaradi kulture, zgradbe ali objekta, je stranka dolžna, na svoj strošek, priložiti ustrezni delilni elaborat. V tem primeru se to tretira kot zahtevek za spremembo.

8. Vpisi v zemljiški kataster se uvajajo na podlagi pravno-veljavnih dokumentov in na podlagi odločbe (sklepa) predstojnika organa za zemljiški kataster. To bi se doseglo po naslednjem:

- a) pri novi naložitvi zemljiškega katastra se kot pravno-veljavni dokument za vpis štejejo obstoječi vpisi oziroma (če je stanje spremenjeno) dokumenti, ki veljajo pri vzdrževanju;
- b) pri vzdrževanju zemljiškega katastra se kot pravno-veljavni dokumenti za vpis štejejo:
 - zapisniki z upravne mejne razprave,
 - ugotovitve glede površine, kulture in razreda, ki jih opravijo organi za kataster ali pa pooblaščenega geodetske delovne organizacije (te samo glede površine),
 - pravno veljavne kupoprodajne, zamenjalne ali darilne pogodbe,

- kopije odločb in sklepov organov, ki so pristojni za reševanje zemljiško-pravnih odnosov,
 - pismene izjave posestnikov (uporabnikov) glede spremembe v kulturi,
 - zakoni, uredbe in odloki družbeno-političnih skupnosti, s katerimi se generalno ali pa posamezno regulirajo zemljiško-pravni odnosi,
- c) za vsak vpis v zemljiški kataster s področja, kjer so prizadete pravice ali obveznosti posestnikov - uporabnikov je potrebna odločba (sklep) predstojnika občinskega upravnega organa za kataster (oziroma delavca, ki ga on pooblasti. Kopija odločbe (sklepa) se pošlje prizadetim strankam, s pravnim poukom glede možnosti pritožbe.

- - -

Osnovne koncepcije za nov sistem zemljiškega katastra, ki sem jih navedel, morda niso popolnoma sprejemljive vsled raznih sedanjih upravnih, pravnih in tehničnih ovir. Ne glede na to menim, da jih bo koristno preučiti in v njihovem grobem okvirju najti ustrezno rešitev. Poleg tega sem prepričan, da so še tudi druge koncepcije v zvezi s sistemom zemljiškega katastra. Če bodo prezentirane, bodo lahko zelo koristno služile za čim popolnejšo ureditev novega sistema zemljiškega katastra.

Marijan Jelenc

PROGRAMIRANJE URBANIZACIJE STANOVANJSKEGA NASELJA IN IZVEDBA RAZIASTITVENEGA POSTOPKA ZA REALIZACIJO ZAZIDALNEGA NACRTA

Da bi se realizirala zamisel ali potreba po organizirani graditvi stanovanjske soseske ali večjega stanovanjskega naselja, morajo biti zagotovljeni nekateri osnovni pogoji, ki omogočajo izvedbo tako komplicirane in zahtevnega dela.

V zadnjem času ugotavljamo tudi pri nas, da je uspešna in racionalna graditev naselja mogoča le takrat, kadar je bodoča investicijska graditev naselja do potankosti programirana in kadar organizacijo vodijo izkušeni strokovnjaki, ki poznajo vse faze dela od financiranja, zemljiške politike, urbanistično tehnične dokumentacije, komunalnega gospodarstva, planiranja in programiranja, priprave dela, tehnologije gradbeništva in komunalnih del, ter splošne koordinacije med številnimi koooperanti in izvajalci.

Predpogoj za uspešno realizacijo programa graditve je dobro sodelovanje gospodarsko-tehničnih strokovnjakov z upravnimi organi (občinami, mestnimi skupščinami, upravnimi organi prve stopnje). To sodelovanje se odraža v tem, da upravno politični organi soglašajo s programiranimi akcijami, kadar dojemajo, da pomeni graditev stanovanjskega naselja akcijo, ki je splošnega družbenega pomena in jo kot tako z vsemi ukrepi podpirajo. Zlasti je to pomembno v prvi fazi del pri graditvi naselja tj. urejanje zemljiških zadev in potrditev urbanistično-tehnične dokumentacije.

Veliko programiranih akcij za graditev naselij zaide na stranpota ali popolnoma propade ravno zaradi nesmotrne politike upravnih organov, nezainteresiranosti ali nepripravljenosti, včasih tudi nestrokovnosti.

Znani so primeri iz nekaterih gospodarsko močnih občin v Sloveniji kjer vlada prava stihija v gradbeno-komunalnem smislu, medtem ko so razmere v mestnih občinah veliko boljše.

Če se torej uspešna graditev stanovanjskega naselja meri po stopnji organiziranosti in programiranju ter brezhibni strokovni usposobljenosti ljudi in delovnih organizacij, skušamo v nadaljevanju tega prispevka navesti vse dejavnike in vrste opravil, ki so potrebni za zgraditev večje stanovanjske soseske ali naselja.

1. Stanovanjska politika v upravno-teritorialni enoti - občinski skupščini:

Vsaka osnovna upravna enota - občina ima običajno izdelan dolgoročni ali srednjeročni program urbanizacije (urbanistični program, urbanistični načrt) s katerim usmerja urbanistično politiko na svojem območju.

Urbanistični program oziroma urbanistični načrt razmejuje področja za različne namene, med drugimi določa tudi površine za stanovanjsko, poslovno in industrijsko graditev.

Kadar se pokaže potreba po granji stanovanjskih ali drugih objektov (bodisi zaradi pomanjkanja stanovanj kar je običajno), se gospodarske in družbene organizacije odločajo za graditev stanovanj, stanovanjskih sosesk ali stanovanjskih naselij. Mora torej obstajati nek družbeni dogovor, da se akcija sploh lahko prične.

Občinska skupščina lahko po zakonu o urejanju in oddajanju stavbnih zemljišč pooblasti za organizacijske posle posebno organizacijo za urejanje ali jih sama opravlja. V obeh primerih je pomembna odločitev na kakšen način bo zemljišče oddano investitorjem za graditev. Obstojata dva načina:

- a) oddaja z javnim natečajem, v tem primeru mora biti zemljišče vsaj minimalno urejeno in komunalno opremljeno;
- b) oddaja brez javnega natečaja, v tem primeru prevzame investitor neurejeno zemljišče in ga sam uredi in opremi.

Ena ali druga oblika oddaje zahteva, zlasti v večjih občinah izdelavo programa stanovanjske in komunalne graditve, ki je lahko srednjeročen ali dolgoročen.

2. Stanovanjsko in komunalno gospodarstvo v občini in oblike gospodarjenja.

Investicijski programi (analize) izklicnih cen v obračunskih območjih.

Če hoče občinski upravni organ dobro gospodariti s svojim zemljiškim in komunalnim fondom mora pristopiti k izdelavi investicijskih programov priprave in komunalnega urejanja zemljišča za celoto, zlasti pa za posamezna obračunska območja. Praviloma je obračunsko območje območje za katerega se izdeluje zazidalni načrt in je določeno z urbanističnim planom. Za obračunska območja se izračunajo izklicne cene za stavbno zemljišče in stroški za komunalno opremljanje zemljišč.

Organizacija oddaje zemljišča za graditev investitorjem.

Občinska skupščina lahko odda zemljišče na natečaju samo v primeru če z njim razpolaga. Takih primerov pa je v današnji praksi vedno manj ker so zemljišča, ki so bila nacionalizirana že večinoma pozidana. Zato je običajno potrebno za področja kjer se programira stanovanjska in druga graditev izvesti kompleksne razlastitve, ki pa zahtevajo obsežno in predvsem dolgoročno zemljiško politiko upravnih organov:

Prepoved gradnje in parcelacije

Da bi bila razlastitev lahko uspešno izvedena je potrebno, da upravni organ že nekaj let naprej razglasi na določenih površinah prepoved gradnje in parcelacije. Elaborat za tako prepoved gradnje in parcelacije vsebuje situacijo v katastrskem merilu (mapno kopijo področja), opis meje z naštevanjem parcel po katerih teče meja in seznam vseh zemljiških parcel na katerih se nanaša prepoved. Če se posamezne parcele delijo je potrebno izdelati delilne načrte. Elaborat je potrebno javno razginiti in organizirati z občani javne razprave. Po uspešni javni razpravi je potrebno izdati potreben občinski odlok o prepovedi gradnje in parcelacije za določeno zazidalno območje (otok). Prepoved velja za čas dokler ni za to območje izdelan in potrjen zazidalni načrt.

Priprave za razlastitveni postopek

Priprave za razlastitveni postopek vsebujejo predvsem dela iz panoge premoženjsko-pravnih opravil. Zlasti je potrebno pripraviti popolne elaborate na podlagi katerih lahko organ za premoženjsko-pravne zadeve sestavi odločbo o razlastitvi. Tak elaborat vsebuje:

- a) Obodni katastrski delilni načrt, ki deli vse obrobne zemljiške parcele preko katerih poteka meja razlastitvenega območja običajno v dva dela, tj. del, ki se razlašča in del, ki ostane bivšemu lastniku. Zaradi odpora lastnikov, ki se jim zemljišče razlašča in da bi se v čim večji meri postopek izvedel brez posredovanja javnosti in konfliktov se obodni delilni načrt lahko obdela z analitičnimi geodetskimi podatki (koordinatami detajlnih točk), ki se pozneje po posebni metodi prenesejo na teren in mejne točke zamejičijo.

Tak delilni načrt mora vsebovati vse predpisane sestavne dele in sicer: 2 delilna načrta, 2 naznanilna lista, delilni izkaz, obračun površin parcel, skico izmere s podatki za količenje.

- b) Seznam vseh parcel, ki se razlašajo, mora biti usklajen z zadnjim zemljiškoknjižnim stanjem. Seznamu morajo biti priloženi vsi zemljiškoknjižni izpiski tangiranih parcel. Pri posameznih parcelah v seznamu morajo biti vpisani podatki o parceli (številka pos. lista, kultura, razred, površina, štev. zemljiškoknjižnega vložka, katastrska občina). Površine parcel morajo biti usklajene z zadnjim katastrskim stanjem.
- c) Predlog za razlastitev običajno izdelava in vloži javni pravobranilec, ki zastopa občinsko skupščino.

Izvedba razlastitvenega postopka

Ker po zakonu o razlastitvi (Ur.l. S.R.J. št. 11/68) razlastitev zemljišča ni možna dokler ni potrjen zazidalni načrt, sovpada k temu postopku tudi projektiranje urbanistične dokumentacije, ki je izredno zapleteno in zahtevno delo. Kadar so vsi dejavniki, ki sodelujejo pri pripravi za graditev enotni, tj. da se zedinijo za načelno programsko rešitev zazidalnega načrta, se lahko izdelava izvedbeni zazidalni načrt.

Pri razlastitvenem postopku je potrebno posebej paziti na to, da ni časovnega presledka med prenehanjem veljavnosti "odloka o prepovedi gradnje in parcelacije" in začetkom veljavnosti "odloka o potrditvi zazidalnega načrta". V praksi to pomeni, da moramo imeti pripravljene vse razlastitvene elaborate in kompletirane z ustreznimi vlogami že takrat ko občinska skupščina dokončno potrjuje zazidalni načrt.

Praktično isti trenutek ko se izglasuje sklep o potrditvi, mora predlagatelj razlastitve vložiti na zemljiškoknjižni urad "predlog zaznambe razlastitvenega postopka". S tem sklepom premostimo in preprečimo promet z zemljišči med privatnimi interesenti za čas dokler traja formalni razlastitveni postopek.

Korošec Branko

FRANC ANTON pl. STEINBERG
- zemljemerec, politehnik in kartograf
1684-1765

UVOD

Več kot dvoje stoletij je preteklo od natisa prvega samostojnega knjižnega dela o enem najzanimivejših naravnih pojavov na slovenskih tleh, o presihajočem Cerkniškem jezeru. Napisal in izdal jo je upokojeni upravitelj živosrebrnega rudnika v Idriji, po poklicu zemljemerec in politehnik, po nagnjenjih fizik in tehniški novator, slikar - amater in modelar, Kraševac Franc Anton pl. Steinberg. Knjiga, Temeljno poročilo o na Notranjskem ležečem Cerkniškem jezeru (Gründliche Nachricht von dem in dem Inner-Krain gelegenen Czirknitzer See, Ljubljana 1758, Gradec 1761) že desetletja in več knjižna rariteta, ki pravkar doživlja svoj ponatis, pomeni le eno od stvaritev, ki jih je ta prizadevni in progresivni tehniški izobraženec vpisal na strani zgodovine slovenske prosvetljenske dobe.

Steinberg je slovenski tehniški in znanstveni dejavnosti zapustil znatno več, kot moremo doslej razbrati iz zgodovine in zapuščine obdobja obeh akademij operozov. Čas, v katerem je živel in delal, je stvariteljsko eno najplodnejših obdobj slovenskega življa pa ne samo v stavbni, likovni, slovstveni in znanstveni ustvarjalosti, temveč tudi v uporabnih tehniških vedah.

Prav v teh pa pritiče pomembno mesto tudi novatorju Steinbergu.

Pričujoči sestavek je zgolj poskus osvetlitve njegove osebnosti in delovanja, tehniškega novatorstva in upravnštva, poskus obnovitve nekaterih dogajanj in dosežkov, ki vsaj doslej še niso našli primerne mesta in ocene v slovenskem zgodovinopisju.

1. MERITVE IN KARTIRANJA NA NOTRANJSKEM V PREDTEREZIJANSKI DOBI (1718 - 1735)

Notranjsko je v zadnjem desetletju 17. in v prvih desetletjih 18. stoletja prizadelo dvoje hudih elementarnih nezdod, poplavi na Planinskem in Cerkniškem polju¹⁾.

Obe kraški dolini, Cerkniško in Planinsko polje, sta namreč naravni zbiralni in odtočni bazen podnebnih vod in vodotokov sveta med Bloško planoto, Snežnikom, Postojnsko kotlino in Hrušico, kraški značaj njunih tal pa sooblikovalec vodnega sistema, življenskih pogojev in končno človekovega bivanja v obeh dolinah²⁾. Predvsem Planinsko polje pa je bilo - in je še danes - pomembno tudi kot prometna vez, saj je po obeh robovih doline, ki jo členi vijugava struga Unca, že od rimske dobe dalje potekalo dvoje tranzitnih cest, oziroma pravilneje: dvoje

krakov iste ceste, ki je povezovala severnoitalijanske pokrajine in obmorsko območje s Panonijo, v 17. in 18. stoletju pa deželne in državne poštne ceste med Trstom, Ljubljano in Dunajem. Krajevno pomemben pa je bil tudi odcep te ceste z Unca v Cerkljiško dolino³⁾. Smer takratne poštne ceste se ni dosti razlikovala od smeri današnjih cest preko Planinskega polja: od poštne postaje v Dolenjem Logatcu je vodila skozi Gorenji Logatec na Kalce, preko Grčarevskega klanca in Grčarevca na Liplje, odtod skozi Spodnjo in Zgornjo Planino in preko Kačjih rid do Raubarkomande in dalje v Postojno. Drugi krak te ceste je vodil iz Dolenjega Logatca preko Martinj hriba skozi Laze in Ivanje selo na Unec, odtod pa na Planinskim gradom (grad Haaseberg - danes je v ruševinah) do Raubarkomande, kjer se je združil z glavno cesto⁴⁾. Na Kalcah se je od glavne ceste odcepila cesta proti Colu in Vipavi, ki je potekala po nekdanji rimski itinerarni cesti preko Hrušice, mimo katere je bila povezana tudi s Postojnsko kotlino. Že s Stare Vrhniške pa je mimo Strmca in preko Loga, Planine, Veharš, Dol, Trevena in Rebra vodila v Idrijo pot, o kateri bomo poročali na drugem mestu.

Obe omenjeni poplavi sta bili posledici neobičajno deževnih let 1687 in 1707 do 1714; nadnormalne količine vode odtekajočega Cerkljiškega jezera, ki kar sedem let ni odtekalo, so prestopile bregove plitve Unčeve struge, zasule in zaglebile planinske požiralnike Ponikve, Milavčev ključ, Loko, Škofji lom, v Rupah, Striživcu in Pod skalami ter preplavile Planinsko polje tako visoko, da je zastala voda prelila celo vrt Planinskega gradu ter dobesedno del Spodnje in Zgornje Planine, vas Unec pa spremenila v otok sredi bučečega jezera. Skoraj celoletna poplavitve v letih 1714 do 1717 - odtok Unca in Cerkljiških voda se je normaliziral šele spomladi 1718 - je prizadela občutno škodo tudi deželni cesti Ljubljana - Trst, saj sta bila oba kraka ceste na Planinskem polju ves čas pod vodo, cesta pa je ostala po odteku voda še nekaj let močno zmehčana in poškodovana. Domačini so si preko "jezera" pomagali s čolni, tovorni in vozni promet pa se je moral preusmeriti na nekdanjo rimsko itinerarno cesto preko Hrušice, ki pa je bila v tistem času uporabna le jezdni slom, nikakor pa ne težjim tovrnim vozovom.

Neurejen in do skrajnosti otežkočen promet preko tega dela Notranjske je prisilil deželno upravo v Ljubljani, da je dvoru na Dunaju najprej poročala o zaskrbljujočem stanju te cestne arterije, potem pa pričela resneje razmišljati o ukrepih, ki bi poškodovano cesto čim preje usposobili za promet in jo po možnosti tudi razširili⁵⁾. Drugi v določenem smislu še pomembnejši motiv, da je prišlo do popravila in razširitve ceste proti Trstu, je bil političnega značaja. V Sremskih Karlovcih leta 1699 podpisana mirovna pogodba med Turčijo in Avstrijo pod žezlom Karla VI., kateri so morali Turki odstopiti skoraj vse do tedaj zavojevano ozemlje na Ogrskem in Hrvaškem, ter potem predvsem mirovna pogodba v Požarevcu leta 1718, sta sprostili trgovske vezi med ogrskim Podonavjem in notranjeavstrijskimi deželami po eni, ter med Carigradom, in Levanto ter srednjeevropskimi deželami po drugi strani.

Pozabiti namreč ne smemo, da je bila že leta 1667 ustanovljena "Orientalna družba" za trgovanje z Orientom, odnosno Balkanom ter da je bil njen promet prav preko naših krajev zelo živahen. Prevoz blaga po Savi do Ljubljane se je v letih po podpisu druge trgovinske pogodbe med Visoko Porto v Carigradu in cesarsko-kraljevo Dvorno komoro na Dunaju (1718) izredno povečal, enako pa tudi promet - pomorski in kopni - v tržaški luki, ki jo je prav cesta preko Krasa in Notranjske povezala s celinsko Avstrijo. Že dvorni patent iz leta 1717 naroča štajerskim in kranjskim deželnim upravam intenzivneje skrbeti za ceste in jih po potrebi tudi razširiti, kasnejša, v letih 1718 in 1719 izdana patenta - v mislih imam predvsem cesarjev patent z dne 18. marca 1719, drugi odstavek - sta v vprašanjih vzdrževanja cest in morskih pristanišč že doslednejša⁶⁾. Kranjski deželni glavar, grof Ivan Gašper Kobenzl (Johann Caspar Cobenzl, 1664 - 1742) je dvorni pisarni na Dunaju že jeseni 1716, ter potem še v letu 1717 nekajkrat nadrobno poročal o škodi, ki sta jo zaradi zastoja cerkniških voda ter sledeče poplave utrpela Planinsko polje ter posebej deželna cesta na tem območju⁷⁾. Deželna vlada pa je, ne da bi čakala na podrobnejša navodila z Dunaja ali Gradca, sama pričela s potrebnimi ukrepi. Organizacijo, nadzorstvo in financiranje obnovitvenih del na prizadeti cesti je zaupala nadzorništvu cest in gozdov na Notranjskem. Cestni in gozdni nadzornik (Strassen - und Forst Commisary) za Notranjsko je prav takrat postal FRANC ANTON pl. STEINBERG.

Mladi, komaj šestindvajsetletni tehnik in zemljemerec, tedaj še v službi in pod pokroviteljstvom grofa Kobenzla na njegovi posesti pri Cerknici, je nalogo, ki jo je z učinkovito podporo svojega cerkniškega gospodarja dobil, brez odlašanja sprejel. Že na steberški pristavi pri Martinjaku je na željo in pod mentorstvom svojega zaščitnika pričel podrobneje proučevati fizikalne - točneje hidravlične posebnosti jezera, odnosno planjave, ki se je tako slikovito raztezala pod njegovim domom. Tudi grofa Kobenzla je namreč naravni fenomen jezera kot prosvetljenško usmerjenega intelektualca izredno zanimal, ni pa imel zadostne tehnične izobrazbe, da bi si mogel sam odgovoriti na vprašanja, ki jih je vsaj neposrednim jezerskim sosedom (Kobenzli so bili lastniki Novega Steberka) porajalo zmotno in mogleno Valvasorjevo opisovanje jezerskega nastajanja in izginjanja. Delo oskrbnika ter neposredni stik z jezerom in njegovo okolico sta Steinbergu kot šolanemu fiziku in mehaniku predstavila jezero tudi kot fizikalno privlačen pojav, dvomljive Valvasorjeve trditve⁸⁾ pa so ga silile k lastnim iskanjem njegove vzročnosti. Še z dunajske politike sveže poznanje osnov in principov zemljemerstva, merilnega instrumentacija in dela z njim ter eksperimentiranje v lastnem kabinetu so ga vzpodbudili, da je zaupajoč v svoje znanje in sposobnosti nameraval in poizkušal dopolniti, pravzaprav popravljati Valvasorjevi navedke o skrivnostih jezerskih bruhalnikov in ponorov v Slavi vojvodine Kranjske vsaj v onih točkah, za katere se je čutil dovolj strokovno sposobnega in močnega: nameraval je izdelati natančnejši zemljevid jezera in pravilnejšo ponazoritev jezerskega fenomena, kot pa so jo v opisih jezera povzemali in ponavljali drug za drugim vsi pisci pred Valvasorjem⁹⁾, ter jo dokazati in podkrepiti s trdnjimi fizikalnimi in nazadnje tudi topografskimi dokazi. Že leta 1717 je pričel Steinberg

z opazovanji in merjenji na jezeru in njegovi okolici, ki po svojem rezultatu ne bi bile toliko pomembne za nas, če ne bi hkrati privedle do dveh pomembnih dejanj, odločilnih za Steinbergovo kasnejše delo in uspeh. V letih 1716 do 1718 je namreč v svojem mehaničnem kabinetu v Cerknici izdelal izpopolnjeni merilni instrument, svoj COMPOSITUM, ter z njim izmeril jezero in njegove požiralnike do one meje in obsega, kakršen mu je pozneje s pridom služil za korekturo Valvasorjeve karte jezera ter kot napotek za lasten opis jezera nasploh. In drugo, izpopolnjeni merilni instrument mu je nudil možnost natančnejšega terenskega merjenja v namene, ki so kaj kmalu prerasli lokalni pomen. Toda o tem bomo spregovorili podrobneje kasneje. V svoji knjigi Temeljno poročilo o Cerkniškem jezeru¹⁰⁾ je zapisal, da se je ob pisanju prve verzije te knjige dobro seznanil z naravno obliko jezerišča, ki ga je podolgem in povprek ter še v globino požiralnikov natančno izmeril z lastnoročno izdelanim instrumentom, torej s compositom, ki je prva oblika izboljšave instrumenta, kasnejšega universal geometrikuma. In še posebej se pobaha, da je z njim dosegel boljše in točnejše rezultate kot merilci jezera pred njim¹¹⁾. Ta trditev vsaj za Cerkniško jezero ne drži, njegovi predhodniki jezera namreč niso merili v znanstvene namene temveč le za določevanje posestniških gmotnih koristi. Kot bomo videli, pa velja ta njegova trditev za kasnejša merjenja v Italiji. Torej ni presenetljivo, da je grof Kobenzl za cestnega in gozdnega nadzornika priporočil prav Steinberga. Nekoliko zanesenjaški mladi zemljemerec in tudi sicer precejšen fizikalni entuziast se mu je zdel za zaupano nalogo najprimernejši. Deželna uprava je Steinberga še isto leto (1718) imenovala za komisarja na Notranjskem in spomladi 1718, torej tik po odteku vode s Planinskega polja, je novi cestni komisar že začel z obnovitvenimi deli na najogroženejšem in najbolj poškodovanem delu ceste pri Planini¹²⁾. Razširitev in utrditev tega dela ceste, odcepa proti Uncu ter vznožja vzpona v Kačje ride so Steinberga zadržale na Planini (in v Cerknici) vse 1719 in 1720 leto. Predvsem razširitev cestišča v obeh Planinah - tu so morali podreti tudi nekaj gospodarskih poslopij - ter pri Lipljah je delo zavlačevalo ter požiralo vse več denarja. Ohranjen je del Steinbergove uradne korespondence z deželno upravo v Ljubljani, med katero so predvsem zanimiva njegova poročila o poteku del v Spodnji Planini ter nenehna moledovanja za razstrelivom in denarjem, ki mu ga je ves čas obnavljanja ceste zelo primanjkovalo¹³⁾. Steinberg je zvesto po navodilih Dvorne komore cesto razširil na širino 8 - 9 čevljev (pribl. 240 - 270 cm), "da bi se mogla izogniti drug drugemu dva vozova, ki si prideta nasproti".¹⁴⁾ Delo je izredno počasi napredovalo, saj je bilo treba na mnogih mestih vedno znova razstreljevati skalovje, ravnati cestišče, kotanje pa zasipavati. Precej preglavic pa je povzročala tudi voda, zamočvirjena okna z nestalno talno vodo so skušali osušiti s protajem in peskom. Pri vseh teh delih je Steinberg opravljal tudi meritve, o teh merjenjih v svojih poročilih deželni upravi ne poroča podrobneje. Presenetljiv pa je njegov predlog, da bi bilo cesto koristneje predstaviti višje v pobočje nad Planinskim poljem ter jo tako povsem zavarovati pred posledicami poplav ali pa celo obnoviti "stare hruško pot" (Alte Birnbaumerstrasse) že omenjeno rimsko cesto preko Hrušice.¹⁵⁾ V poročilu, ki je seglo do Dvorne komore na Dunaju¹⁶⁾, skuša podpreti svoj predlog z opisom te ceste ter terena ob njej, saj bi bila po njegovem mnenju us-

posobljena za hitri promet z vozmi in za ježo že z manjšimi popravili in razširitvami in tudi manjšimi denarnimi stroški. V poročilu navedeni približni terenski podatki značilnih delov ceste - Steinberg opisuje oblikovitost zemljišča od nekaj sežnjev do streljaja daleč levo in desno od stare ceste - že nalikujejo, ne da bi Steinberg v svoji prizadevnosti kaj takega sploh slutil, onim osnovam cestogradnje, katere so graditelji cest pričeli resneje upoštevati dve desetletji kasneje¹⁷⁾. Vendar pa samo približne terenske mere in razdalje, ki jih Steinberg navaja, kažejo, da svojega predloga ni podprl z meritvami, temveč le z vtisi in opazovanji s pogostih potovanj po cesti preko Hrušice¹⁸⁾. Če je dunajska Dvorna komora kdaj odgovorila na ta predlog, ne vemo, dejstvo pa je, da ceste preko Hrušice niso popravljali ali obnavljali vse do srede 18. stoletja in da Steinberg pri teh delih ni več sodeloval.

Neredne denarne pošiljke za izplačila delavcem in poravnavo ostalih stroškov obnavljanja in izboljševanja tega najzahtevnejšega predela ceste so precej pripomogle, da se je Steinbergova vnema za ta dela ohladila. Sicer je še vedno opravljal nadzorstveno službo nad notranjskimi cestami, ni pa si več štel v dolžnost prisostvovati pri tako pogosto prekinjenih obnovitvenih delih. Vzrokov za prekinitve, oziroma za zavlačevanja del na cesti je bilo več, najpomembnejši pa je bil vsekakor v razdelitvi ceste na vzdrževalne odseke, ki so si jih delili Dvorna komora, deželna uprava Kranjske, zasebni mitninski najemniki ter fevdni posestniki zemljišč, preko katerih je potekala cesta. Odsek ceste med Logatcem in Planino je po cesarjevem patentu iz leta 1716 morala vzdrževati in denarno oskrbovati Dvorna komora, torej država, delali na njem pa so najeti delavci ter domačini, ki so opravljali tlako planinski gosposčini (Kobenzlom), ki je imela takrat v zakupu tudi mitnico v Sp. Planini¹⁹⁾.

Vse pogostejšim nevšečnostim - in morda tudi zameri deželnega glavarja - se je izogibal s tem, da se je jel vse pogosteje zatekati nazaj v Cerkniško dolino. V letih 1720 do 1722 se - to je tudi sam rad poudaril - več ukvarjal s problemi Cerkniškega jezera, hidravlike in mehanike kot pa z nadzorom cest in meritvami. Prav takrat je tudi končal krajšo verzijo knjige o jezera, ki ji je dodal svoj zemljevid Notranjske, na pogled povsem enak zemljevidu Valvasorjeve Kranjske v Slavi iz 1689. Toda ta karta se od Valvasorjeve razlikuje že v tem, da ji je Steinberg dodal mrežo v merilu nemške milje ter v posebnem repertoriju navedel oddaljenosti posameznih krajev na karti med seboj, novost, ki jo je povzel po nekaterih sodobnih atlantih.²⁰⁾

Vendar kranjska deželna uprava Steinberga ni dolgo pustila predajati in ukvarjati se z delom, ki njej ni koristilo. Ker za obnovo cest ni več kazal zanimanja mu je namenila novo zaposlitev, v kateri bi njegovo tehniško znanje, dojemljivost in razgledanost znova s pridom izrabila. Z dekretom, ki ga je potrdila tudi Dvorna komora na Dunaju, ga je dodelila novo ustanovljeni Ogrski trgovinski komisiji²¹⁾ kjer je - morda po ironiji usode - namesto cest pregledoval vodne poti ter bil o njih stanju dolžan poročati svojim službodajalcem. Drava in Sava

sta bili takrat že dolgo pomembni in urejeni plovni zvezi z Ogrsko in Balkanom, plovni - vsaj v omenjenih možnostih - pa je bilo še nekaj kranjskih rek. Prav te (Savinja, Sotla, Dravinja) pa naj bi si ogledala posebna komisija ter poročala dvoru na Dunaj, kaj bi se za njihovo večjo prevoznost dalo ukreniti. Delo komisije je bilo izredno naporno, posebno v zimskih mesecih 1722 - 1723, ki se jih Steinberg nerad spominja in z odporom omenja v biografskih drobcih svoje Gründliche Nachricht. Toda na vodi je bil kakor doma, s Cerkniskega jezera, Rakovega potoka in Unca je prinašal obilo praktičnega poznavanja naravnih vodá, presoja zemljemerca in hidrografa je bila odločujoča. Poročilo komisije vsekakor ni zadovoljilo pričakovanjem in željam Dunaja, vedno prazna habsburška blagajna ne bi zmogla kritja stroškov ureditve novih vodnih poti, ki transportnih zvez ne bi hiti bistveno skrajšale²²⁾. Po vrnitvi s te naporne broderske ekspedicije se je Steinberg začasno zadrževal pri bratovi družini v Auerspergovem gradu na Igu.²³⁾ Verjetno so ga prav obveznosti do deželne uprave prisilile tu, bližje Ljubljane, čakati na njen ponovni poziv. Družina ga je čakala v Cerknici, kamor je preko Bistre in dostikrat v družbi tamkajšnjih monihov pogosto in z veseljem odhajal. Cerkniska dolina ter jezero s svojimi skrivnostmi sta mu ostala ljuba vse življenje.

O p o m b e

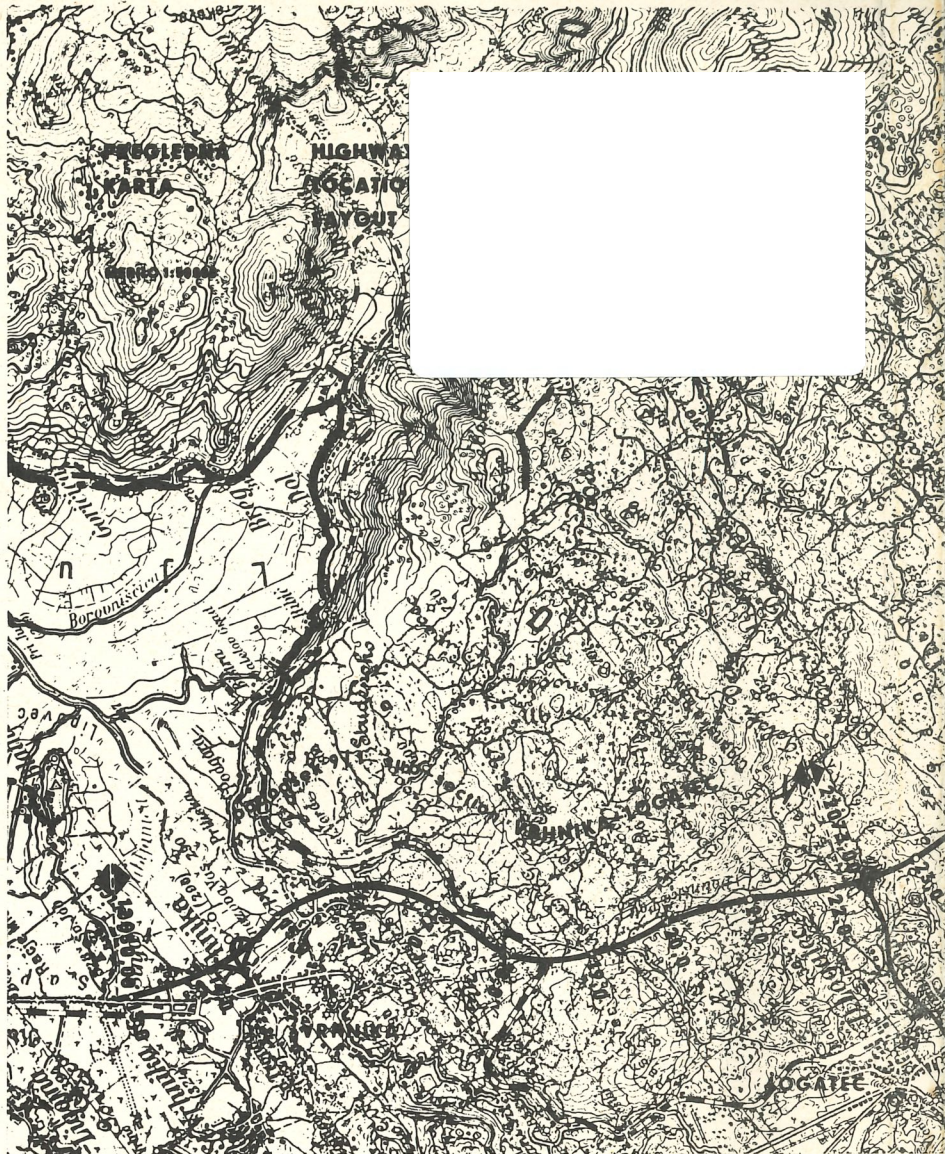
- 1) Obe poplavi sta v strokovni literaturi pogostokrat obravnavani. Opozoril bi predvsem na dve sicer starejši kompleksni študiji: J. Hočevár, Cerknisko jezero, Ljubljana 1940, rokopis, ter ing. H. Uhlirovo Historiat osuševalnih del na Ljubljanskem barju, Ljubljana 1956. Obe obravnavata poplave na Cerkniskem in Planinskem polju predvsem v hidrotehničnem smislu. Večina kartoloških študij in razprav (bibliografija o Cerkniskem jezeru je zajeta v članku Beseda, dve o Steinbergovem in drugih opisih C. j. Kronika 1965 ter izpopolnjeni bibliografski opis študij v ponatisnjeni Gründliche Nachricht, GZ Ljubljana 1970) ju omenja posredno.
- 2) Tega dejstva so se do neke meje zavedali že opisovalci Cerkniskega jezera in kraških naravnih pojavov in razmer pred Valvasorjem.
- 3) Cesta v Cerknisko dolino je pomenila povezavo z zahodno (Ribniška in Kočevska dol), in centralno Dolenjsko. Držala se je - in se v glavnem še danes - smeri in tras nekdanjih predzgodovinskih in rimskih vicinalnih cest preko Blok proti Emoni in ob Krki proti Neviodunumu (Krško). Več o tem tudi v J. Lukežič, Zgodovina cest na Slovenskem, Cestni sklad SRS, Ljubljana 1971 z obširnimi pregledom bibliografije o slovenskih cestah.
- 4) Obravnavana cesta je že od srednjega veka dalje veljala za "Veliko trgovinsko cesto" ter je v tem smislu tudi obravnavana v obširnem avstr. državnem programu obnove cest v monarhiji.

- 5) Arhiv Dvorne komore na Dunaju (= IÖHKA) Strassenordnungen, - Dekrete - Einrichtungen, fasc. XIV, XV, XVI 1700 - 1755.
- 6) Tiskani patent tudi v DAS, fasc. Deželne ceste, 1717 št. 18.
V slovenskem prevodu: Secondo: Vsa že pričeta popravila in ureditve ter razširitve glavnih cest in poti naj se za pospešitev trgovine, torej uvoza in prevoza trgovinskega blaga, na običajen način usposobi in še pospeši, nenehno nadaljuje in vestno dokonča ter tudi v bodoče zvesto in v ponižnosti opravlja.
- 7) Poročila kranjske deželne uprave so prav tako zbrana v arhivu Dvorne komore na Dunaju (glej op. 5). Eno od poročil s Kobenzlovim podpisom si je dal avtor kopirati.
- 8) Omenjene trditve pa niso Valvasorjeve, temveč že Wernerjeve in predvsem Kircherjeve. Kircherjevo teorijo in razlago o natakanju vode v jezero najdemo v Valvasorjevi Slavi, pa tudi, vendar s kritičnim komentarjem, v Steinbergovi Gründliche Nachricht.
- 9) To je Steinbergu sicer uspelo, njegova razlaga pomeni korak bližje sodobni strokovni razlagi fenomena, ki jo je postavila karstološka znanost 20. stoletja. Vendar je Steinbergovo razlago kritiziral in delno ovrgel že Tobias Gruber v svojih Briffe hydrographischen und physikalischen Inhalts aus Krain, Dunaj 1781.
- 10) Širša, natisnjena verzija njegove knjige obilje Življenjepisnih notic, ki dostikrat pomenijo edini vir podatkov o njem. Uradni viri ali njegova poročila deželni upravi in Dvorni komori teh ne vsebujejo.
- 11) Sicer precej samozavestne trditve je potrdilo merilno orodje, ki ga je izdelal. Podrobneje o tem orodju - merilnem instrumentariju - govori naše tretje poglavje.
- 12) Dokumenta o Steinbergovem imenovanju za komisarja med arhivskim gradivom v IÖHKA nisem našel. Njegova prva poročila o obnovitvenih delih datirajo iz maja 1718 ter leta 1719. DAS, fasc. Deželne ceste 1718, 1719, 1720.
- 13) DAS, fasc. Deželne ceste leto 1718 št. 28, 29; leto 1719 št. 8; leto 1720 št. 22, 23.
- 14) DAS, fasc. Deželne ceste leto 1720 št. 22.
- 15) O stanju te ceste, njeni zgodovini in razvoju piše J. Lukežič, Zgodovina slovenskih cest, Cestni sklad SRS, Ljubljana 1971, z bogato bibliografijo.
- 16) IÖHKA, Strassen fasc. XVI/179.

- 17) Več o tem piše J. Lukežič, Zgodovina cest na Slovenskem, Cestni sklad SRS, Ljubljana 1971.
- 18) Že leta 1715 je Steinberg, takrat še v službi pri grofu Kobenzlu, večkrat prepotoval to cesto na konju.
- 19) Mitnico v Sp. Planini je še leta 1702 imel v zakupu Franc Morschovitsch, ta je moral sam oskrbovati in plačevati dela na cesti.
- 20) Mišljen je predvsem Homannov Atlas, Nürnberg 1692-97 (Joh. Bapt. Homann, 1663 - 1724), ki vsebuje tudi karte drugih sodobnih kartografov Scutterja, Lotterja, Sansona i.dr.
- 21) Podatek je povzet po Steinbergovem lastnem navedku v Gründliche Nachricht. Originalne listine, odnosno dekreta v IOHKA nisem našel.
- 22) To misel je inspiriralo današnje mnenje in spoznanja ob variantnih predlogih obnovitve vodne poti preko Slovenije. Ideja ima v današnjem času sicer drugo tehniško obliko (in ime), a je v bistvu istovetna namenom in željam akcije, ki je posredno zaposlila tudi Steinberga.
- 23) Steinberg je v navedkih za ta čas razmeroma nejasen. Sicer se zelo izogiba spregovoriti o družini in sorodstvu, kljub temu, da je bil nanje izredno navezan. Ko navaja, da je preživel tisto dobo blizu Ljubljane, moremo zaključiti, da na Igu, Auerspergovega oskrbnika gradu, Jurija Sigismunda Steinberga, strica našega Steinberga, je po letu 1706 nadomestil Johann Michael Steinberg, njegov brat - ali bratranec. Sigismundovi sinovi so bili takrat še mladoletni.

AVTOCESTA - HIGHWAY
ŠENTILJ - NOVA GORICA

ODSEK - SECTION
VRHNIKA - POSTOJNA

VZDOLŽNI PROFIL
LONGITUDINAL SECTION
1:50 000/2500

